

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Fotokast a jiné moderní způsoby prezentace fotoreportáží
na internetu**

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Mariusz Forecki

Obor: Tvůrčí fotografie

**Fotokast a jiné moderní způsoby prezentace fotoreportáží
na internetu**

**Photokast and other modern methods published photo
reportages on the Internet**

Teoretická diplomová práce

Opava 2012

Vedoucí teoretické diplomové práce:
Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Abstrakt:

Ve své práci chci přiblížit situaci na současném fotografickém trhu se zvláštním důrazem na fotografii novinářskou. Představím i mladou a střední generaci polských fotografů a jejich výpověď na téma nových způsobů prezentace snímků, a zvláště s ohledem na v poslední době velmi populární fotokasty. Představím také pro tyto účely nejčastěji používané technologie a jejich praktické použití v praxi budu demonstrovat na několika příkladech.

Klíčová slova:

Fotožurnalistika, fotografie, média, reportáž, dokument, fotokast

Abstract:

In my work I am going to describe the situation on the photography market (particularly on the press one). I will quote some statements by Polish photographers of young and middle-aged generations concerning new ways of photo presentation with a special regard to the recently very popular Photocast. I shall also present the most frequently used technologies for this purpose and show, basing on several examples, what they look like when practically applied.

Key words:

photojournalism, photography, media, reportage, document, documentary, photocast

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
FORECKI Mariusz	Saperska 71, 61 493 Poznan	F082202

TÉMA ČESKY:

T: Fotokast a jiné moderní způsoby prezentace fotoreportáží na internetu.

NÁZEV ANGLICKY:

T: Photokast and other modern methods published photo reportages on the Internet

VEDOUcí PRÁCE:

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS - ITF

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Ve své práci chci přiblížit situaci na současném fotografickém trhu se zvláštním důrazem na fotografii novinářskou. Představím i mladou a střední generaci polských fotografů a jejich výpověď na téma nových způsobů prezentace snímků, a zvláště s ohledem na v poslední době velmi populární fotokasty. Představím také pro tyto účely nejčastěji používané technologie a jejich praktické použití v praxi budu demonstrovat na několika příkladech.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Bernard Poulet. Śmierć i przyszłość informacji. Wydawnictwo Czarne. Wołowiec 2011
Niecne Memy. Dwanaście wykładów o kulturze internetu. Galeria Miejska Arsenał. Poznań 2011.
Lee Gurga, Haiku: A Poet's Guide. Modern Haiku Press 2003
Beo Bergstrom. Komunikacja Wizualna. PWN, Warszawa 2008
John G. Morris. Zdobyć zdjęcie. Orzełozył Maciej Świerkocki. Warszawa 2007
I.Manovich, Język nowych mediów, przeł. P. Cypryański, Warszawa 2006
<http://www.magnumphotos.com>
<http://www.time.com>
<http://www.fotografia.net.pl>
<http://www.szerokikadr.pl>
<http://www.newsweek.pl>
<http://www.napoimages.com>
<http://www.gazeta.pl>
<http://www.polityka.com.pl>
<http://www.newsweek.pl>
<http://www.rp.pl>
<http://www.mediastorm.com>
<http://www.soundslides.com>
<http://www.pdf-mags.com>

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího katedry:

Datum:

Chtěl bych z celého srdce poděkovat všem, kteří mi pomohli a stále pomáhají na mé fotografické pouti, především prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi a vůbec všem, kteří se zaujetím sledují moji fotografickou vášeň.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a zdroje, které jsem použil.

Mariusz Forecki

Fotokast a jiné moderní způsoby prezentace fotoreportáží na internetu

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí teoretické diplomové práce: Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: Odb. as. Mgr. Václav Podestát

Obsah

Úvod.....	8
1. Popis situace v tisku v první polovině roku 2011.....	9
2. Diaporáma – počátky technologie.....	17
3. Programy a technologie používané při tvorbě fotokastů.....	21
3.1 Problematika práce se zvukem	25
3.2 Způsoby narace	26
4. Místa prezentace	27
4.1 Soutěže, festivaly, přehlídky fotokastů.....	27
5. Fotokasty.....	31
5.1 Rozhovor s Piotrem Maleckým.....	34
5.2 Rozhovor s Adamem Lachem.....	37
5.3 Rozhovor s Rafałem Milachem	40
5.4 Rozhovor s Witoldem Krassowským	43
6. Internetové magazíny ve formátu pdf	46
6.1 Zaplecze.....	48
6.2 5klatek.....	49
6.3 Fotoindex.....	51
6.4 Pokochaj fotografię.....	52
6.5 FotoGea.....	53
6.6 Snap me.....	55
6.7 Dokument Polski.....	56
7. Další portály umožňující publikaci obsahů připravených ve formátu pdf.....	57
Závěr.....	58
Seznam fotokastů a internetové magazíny na DVD.....	64
Seznam literatury.....	65
Jmenný rejstřík.....	67

Úvod

Internet nutí fotografy, kteří chtějí své práce zpřístupnit jiným, ke změnám způsobu prezentace svých snímků. Týká se to hlavně těch, kteří se věnují fotografii označované jako „novinářská“, tedy takové, jejíž nejčastějším a nejobvyklejším místem prezentace donedávna býval je denní tisk, týdeníky a měsíčníky. Změna technologie záznamu reality z analogové na digitální, její zdánlivá jednoduchost a rychlost při zachycování tisíců obrazů způsobily neodvratné změny v dosud používaném způsobu distribuce a prezentování fotografií. Zdánlivá levnost nástrojů a neomezené možnosti nabízené internetem přilákaly davy amatérů, kterým záleží pouze na tom, aby na obrovském fotografickém trhu za každou cenu uspěli.

K úspěšnému přilákání pozornosti diváků je nutné vytvořit nový způsob prezentace snímků. Způsob, který uživatele internetu z celého světa zaujme natolik, že si prohlížené snímky prohlédnou až do konce. Problém, jak přes internet proniknout k divákovi, se týká jak fotografů, tak i vydavatelů, nezávisle na místě, kde se nacházejí nebo kde sídlí redakce. Globální internet generuje globální problémy, se kterými se s pomocí osvědčených globálních nástrojů musíme potýkat všichni.

Ve své práci chci přiblížit situaci na současném fotografickém trhu se zvláštním důrazem na fotografii novinářskou. Představím i mladou a střední generaci polských fotografů a jejich výpověď na téma nových způsobů prezentace snímků, a zvláště s ohledem na v poslední době velmi populární fotokasty. Představím také pro tyto účely nejčastěji používané technologie a jejich praktické použití v praxi budu demonstrovat na několika příkladech.

Chtěl bych krátce vysvětlit pojem: *fotokast*. Právzorem mu bylo slovo podcast, které vzniklo ze spojení dvou slov: iPod (jméno velmi populárního přehrávače hudebních souborů ve formátu mp3 vyráběného firmou Apple¹) a *broadcast* (ang. přenos, vysílání). Podcast je krátkým zvukovým klipem dostupným na internetu distribuovaným také formou souborů mp3. Pojmem podcast se také označovaly

¹ Americký výrobce počítačů. Uvedl na trh řadu novátorských velmi oblíbených výrobků, m.j.: iPhone, iPad, iPod. Internetová stránka: www.apple.com [2011-12-03]

prezentace snímků doplněných hudbou ukládaných jako videosoubor a umístěných na internetu stejně jako hudební soubory. V roce 2006 zavedl Steve Jobs² do programu iPhoto funkci *photocasting*, která v sobě ukrývala možnost prezentace snímků prostřednictvím programu iPhoto (ve verzi 6). Slovo *photocast* se rychle ujalo a nyní se běžně používá k označení krátkého filmu sestříhaného z jednotlivých snímků doplněných zvukovou stopou (zvuky, hudba, rozhovory). V Polsku se kromě anglického slova *photocast* užívá také popoštěné slovo *fotokast*. V mé práci používám pouze termín *fotokast*.

1. Popis situace v tisku v první polovině roku 2011.

Tisk, coby gigant v odběru fotografických snímků vždy nutil autory přizpůsobit se vývoji mediální reality a přijímat nová pravidla nejen vydavatelů, ale i volného trhu. Je tedy jasné, že právě zejména tisk měl zásadní vliv na proměny posledních let, které zaznamenáváme napříč všemi směry užití fotografie jako takové a hlavně fotografie digitální, publikované na internetu.

V současné době pozorujeme velmi rychlý vývoj a progresi jak dodávaného fotografického materiálu, tak i vydavatelského trhu jako celku. Významným datem je 28. říjen 2008, kdy v den stých narozenin deníku „Christian Science Monitor“ bylo vedením společnosti ohlášeno, že toto úspěšné periodikum přestane vycházet ve své tištěné podobě. Touto událostí je zaznamenán první symbolický zvrát v dějinách tisku.

Konec existence tištěných novin znamená zvrát, který je ve světě médií začátkem velkých změn týkajících se především fotografického řemesla. Velké světové redakce se začaly systematicky zbavovat novinářů – např. koncern Time Inc. propustil najednou 600 zaměstnanců, největší vydavatel deníků v USA – Gannett propustil další 3000 svých lidí, a ve Francii zkrachoval týdeník „La vie financiere“³. Tyto světové novinové plátky jednoduše neustály nápor evoluce. Naproti tomu v Polsku se vůči úpadku mnoho

² Steve Jobs – americký podnikatel a vynálezce, spoluzakladatel, generální ředitel firmy Apple. Zemřel v říjnu 2011.

³ POULET, B. *Śmierć i przyszłość informacji*, Wołowiec. Czarna, 2011. 271 s. ISBN 978-83-7536-237-4

titulů brání a připravuje paralelně k papírovému nákladu i elektronickou verzi pro iPad⁴. Redakce deníků Gazeta Wyborcza, Newsweek Polska, Przekrój – jsou jen jedny z mnoha.

Změny, ke kterým již několik let v redakcích dochází, jsou řízeny nejen snahou o udržení kladné ekonomické bilance. Jde tady především o vytvoření takové nabídky publikací, jež budou adekvátním konkurentem a rovnocenným soupeřem na trhu, kde zaujímá prioritní postavení nový mediální gigant – internet. Jedním ze způsobů, jak obstát v pomyslném souboji s webovým prostředím, je rozšíření nabídky. Kromě textů a statických obrázků musí redakce nabídnout něco více. Něco, co přitáhne a udrží nového i stávajícího čtenáře, který vyrůstal na fotografických projektech odlišných od výstavy ve stylu „Lidská rodina“ (Edwarda Steichena z roku 1955), nebo dílech fotografů z legendární agentury Magnum⁵. Čtenáře, ovlivněného vším, co můžeme najít v odkazech nejrůznějších blogů, internetových stránek, či videoportálů jako Youtube, Vimeo a mnoho jiných.

Očekávání čtenářů a současně i aktivity vydavatelů si od fotografů vynucují změnu stylu práce. Navíc, redakce od fotografů vyžadují stále větší množství materiálů za zmenšující se honoráře. Samotné fotografie již nestačí. Dnešní obecně zažitá praxe zpracovávání reportáže události je taková, že filmování, fotografování i psaní doprovodných textů zajišťuje pouze jedna osoba. Tuto metodu praktikují dokonce už i lokální média (např. Wiadomości Wrzesińskie⁶).

Stále častěji dochází také k tomu, že díky dostupnosti kvalitní techniky poskytující velké rozlišení videosnímků se natáčí pouze film a z něj se později vystřihávají jednotlivé obrazy, které pak zastupují roli fotografie v člancích, v internetových nebo tištěných médiích. Vydavatel tímto přístupem ušetří až dvě třetiny nákladů, neboť platí pouze jedné osobě za odvedenou práci.

⁴ Přenosný multimediální počítač (tablet) s dotykovou obrazovkou s úhlopříčkou od 7" do 10". Umožňuje připojení k bezdrátové síti, prohlížení internetu, psaní dokumentů, čtení tisku, el. knih apod., nejčastěji používá operační systém Android nebo iOS. Na trh byl poprvé uveden v lednu 2010.

⁵ Internetová stránka: www.magnumphotos.com [2011-05-5]

⁶ Internetová stránka: <http://wrzesnia.info.pl/> [2011-07-12]

Tyto proměny, týkající se nejen tisku a fotografií, potvrzuje mnoho odborníků zabývajících se problematikou masové kultury a fenoménem internetu. Magdalena Kamińska⁷ ve své knize píše:

„Každodenní kontakt s prostředím internetové sítě nás nutí radikálně přeformulovat zakořeněná přesvědčení týkající se jejich morfologie a funkcí. Nejzávažnější teoretický a metodologický rozpor se ve studiích analyzujících internetové prostředí soustřeďuje na otázku: jestli, a když tak ve kterých případech můžeme sít vnímat jako objemnou úschovnu kulturních symbolů „přeložených“ do digitální podoby?“⁸

O změnách v redakčním zpracování tisku dostupném na platformě iPad (a celého tisku vůbec) píše Kira Polack, vedoucí redaktorka týdeníku Time vydávaného od roku 2010 i speciálně pro platformu iPad.

„Týdeník Time využívá pro publikaci svých dalších čísel i platformu iPad. Každé číslo je dostupné ve virtuálním obchodě App Store. Brzy po vydání tištěného magazínu je dostupná i jeho verze pro iPad. Vydání pro iPad se z velké části svého obsahu shoduje s tištěnou verzí, ale obsahuje i něco navíc. Jedná se o úplně jiný formát, odlišný od internetové verze měsíčníku Time. Platforma iPad je schopna se dynamicky přizpůsobit pro čtení ve svislé i horizontální poloze, zatím je však nutné připravit dva odlišné formáty vydání. Jde o výjimečnou vlastnost, hlavně pokud jde o fotografie. Prohlížení magazínu na iPadu připomíná prohlížení prosvětlovaných diapozitivů na promítacím pultu. Při prohlížení šesti nebo osmistránkové reportáže, je v tištěné verzi několik větších a několik menších snímků. Na iPadu jsou všechny snímky v obou formátech a je mezi nimi možné listovat pohybem prstu po dotykovém displeji. Brzy se také zjistilo, že mnoho fotografů by chtělo i filmovat. Tuto technologickou evoluci přinesly nové možnosti fotografické techniky. Nejnovějším fotografickým přístrojem, je možné také natáčet video, a to ve velmi dobré kvalitě. Pro redakce je mnohem snazší a levnější zadat fotografovi nejen fotografování, ale aby sám během fotografování, nebo vzápětí po něm, nafilmoval i doprovodný videomateriál, než aby musely zaměstnávat

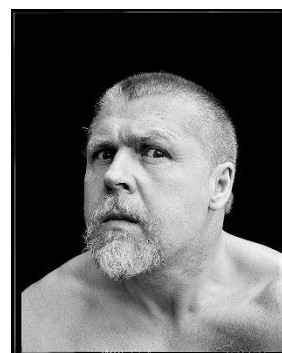
⁷ Magdalena Kamińska – specializuje se na humanistické vědy, zkoumání a komunikaci poznání společenské komunikaci. Kulturně-vědecký institut University A. Mickiewicze v Poznani.

⁸ KAMIŃSKA, M. *Niečne Memy. Dwanaście wykładów o kulturze internetu*, městská galerie Arsenał, Poznań 2011. s 17. ISBN 978-83-61886-21-1

další filmový štáb. Díky tomu můžeme během prohlížení vydání na iPadu kliknout na snímek a hned vidět a slyšet, co zrovna hrdina reportáže říká. Je to něco navíc, něco, co v papírovém vydání není vůbec a na www stránkách má svá omezení. Role fotoeditorů se zásadně mění a stále více se cítí jako multimediální redaktori. Je důležité, abychom vnímali iPad jako nový neopakovatelný produkt. Nesmíme se spokojit s pouhým přeložením papírového vydání do elektronické podoby. Je třeba plně využít nové možnosti, které nám toto zařízení přináší. Verze pro iPad se musí odlišovat od verze pro internet, musí být mnohem dynamičtější, více vzrušující. Musí jít o úplně jiný produkt, odlišný nejen formátem, ale hlavně obsahem”⁹.

Podobně situaci vnímá fotograf a zároveň i vydavatel regionálního deníku „Wiadomości Wrzesińskie” Waldemar Śliwczyński¹⁰, který ke své práci stále používá velkoformátový přístroj a tradiční fotografickou techniku:

„Myslím si, že abych mohl vést internetové vydavatelství, musím mít možnost nabídnout mnohem více, než jen statický obraz. Sám jej také stále častěji vyžadují od redaktorů, které zaměstnávám. Nejlepší je, když novinář o nějaké události získá rozhovor či připraví reportáž, a navíc ještě vše také zdokumentuje fotografiemi nebo dokonce natočí krátký film. Po návratu do redakce vytvoří text doplněný fotografiemi pro papírové vydání, ale zároveň poskládá z celého materiálu multimediální zprávu, do které použije jak fotografie, tak i film. A někoho takového bych chtěl mít v redakci. Podrobně sleduji situaci na trhu periodik a myslím si, že právě tištěná média jsou na tom přes všechny špatné předpovědi ještě poměrně dobře, a v mém případě - právě ony přináší redakci největší zisk. Internetová stránka deníku „Wiadomości Wrzesińskie” je zatím zisková jen minimálně. Z vlastní zkušenosti vím, že deníkům, které svůj obsah (často obohacený o rozšiřující multimédia) poskytují pro tablety nebo mobilní telefony, se vůbec nedaří ani pokrýt náklady vlastního vydání. Jakým směrem se bude vývoj dále ubírat, se uvidí až za pár let.

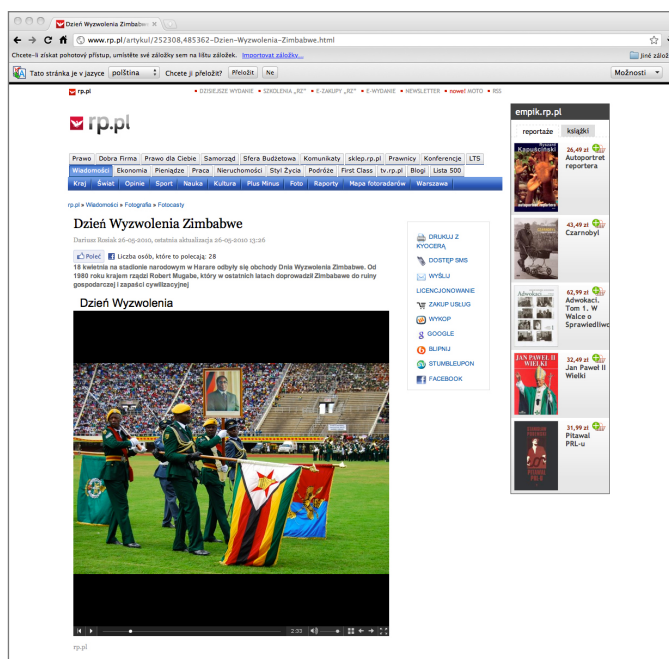
⁹ internetová stránka: www.time.com, rozhovor Kiry Polack a Kingy Kenig na fotofestivalu v Arles v roce 2010. [2011-07-29]

¹⁰ Vlastní rozhovor, Września. 2011-07-15

V redakci nemám žádné speciální oddělení věnující se multimediím. Všechno vytváří novinář. Pro střih používáme jednoduchý program iMovie, který se lze velmi snadno a rychle naučit.

Sám se věnuji fotografii a používám tradiční fotoaparáty a technologie. Uvědomuji si, že tato fotografie již není tak populární jako kdysi. Myslím si však, že to, co je ve fotografii podstatné, nezávisí zas až tolik na technice, kterou používáme. Hodnota fotografie by neměla spočívat pouze v tom, že je vytvořena analogově. Fotografie je pro mne sdělením a právě pro šíření těchto sdělení je potřebný internet. Pro publikaci fotografií je skvělým nástrojem a pro vyprávění příběhů je přímo ideální. Jsem také vydavatelem čtvrtletníku „Fotografia“¹¹ se stejnojmennou internetovou stránkou, na které je v podstatě jen zkrácený obsah čísla. V současné době pracujeme na změně formy tohoto magazínu a není vyloučeno, že se rozhodneme pro rozšíření jeho internetových stránek o multimedia nebo v dnešní době tolik populární fotokasty.¹²

Speciální rubriky s fotokasty mají ve svých internetových vydáních i velké tituly jako Newsweek Polska, Rzeczpospolita, Polityka nebo fotoredakce Polské tiskové agentury

Internetová stránka s fotokasty deníku Rzeczpospolita

¹¹ internetová stránka www.fotografia.net.pl. [2011-07-5]

¹² Vlastní rozhovor, Września. 2011-07-15

Andrzej Zygmuntowicz¹³ v článku pro pravidelné varšavské setkání s dokumentární fotografií (červenec 2011) poukázal v kontextu nových možností na zásadní skutečnost:

„Nové možnosti sdělování informací představují pro fotografii velkou příležitost, ale již nikoli v její tradiční formě, jejímž symbolem je album. S ohledem na formát, úpravu a způsob vydání jsou prohlíženy s patřičnou nábožností, avšak přenášení této formy na obrazovku postrádá svůj význam, a vážnost se mění v nudu.“¹⁴

A dále:

„Nová média umožňují stavět vyprávění na příběhu popsaném velkým množstvím snímků, který připomíná hudební videoklip nebo televizní reklamu. Programy pro přípravu fotografických prezentací nabízí při střihu použít nájezdy, prolínání, nebo rychlé změny. Princip je podobný jako u filmového střihu. Kromě fotografií lze využít i zvuky, krátké filmy, grafiku nebo text. Obrazovka, display je pro diváka dokonalým zařízením umožňujícím sledování rozšířených, několikavrstevých obrazových sekvencí. Statické, jednotlivé obrazy viděné okem kamery, s dynamickým přiblížením a zaostřením na detail v druhém plánu nebo možností delšího pozorování jednotlivých fragmentů umožňuje všimnout si i věcí, které ve spěchu přehlédneme.“¹⁵

Jak je vidět, novináři a redakční fotografové zaujímají k novým médiím různá stanoviska, ale většinou je akceptují. Fotograf a novinář Filip Springer¹⁶ se v deníku Polska v roce 2008 vyjádřil, že jde o možnou formu manifestu:

„V novinářské fotografii dochází k tiché revoluci, a proto pohled na fotoreportéra držícího v ruce místo fotoaparátu bezdrátový mikrofon, by již neměl nikoho překvapovat.“¹⁷

¹³ Andrzej Zygmuntowicz, od roku 2005 Vedoucí umělecké rady Polského svazu uměleckých fotografů. Přednáší dějiny reportážní fotografie na Varšavské univerzitě, Akademii krásných umění a soukromé Akademii fotografie.

¹⁴ Katalog k projektu „Warszawskie spotkania z fotografią dokumentalną” str. , na internetové stránce www.fotoreportaz.org.pl [2011-07-10]

¹⁵ Katalog k projektu „Warszawskie spotkania z fotografią dokumentalną” str. , na internetové stránce www.fotoreportaz.org.pl [2011-07-10]

¹⁶ Filip Springer - Reporter a fotograf (ur. 1982). Začínal v deníku *Gazeta Poznańska*, později pracoval v agentuře Forum, je členem organizace Kolektyw Fotografów Visavis.

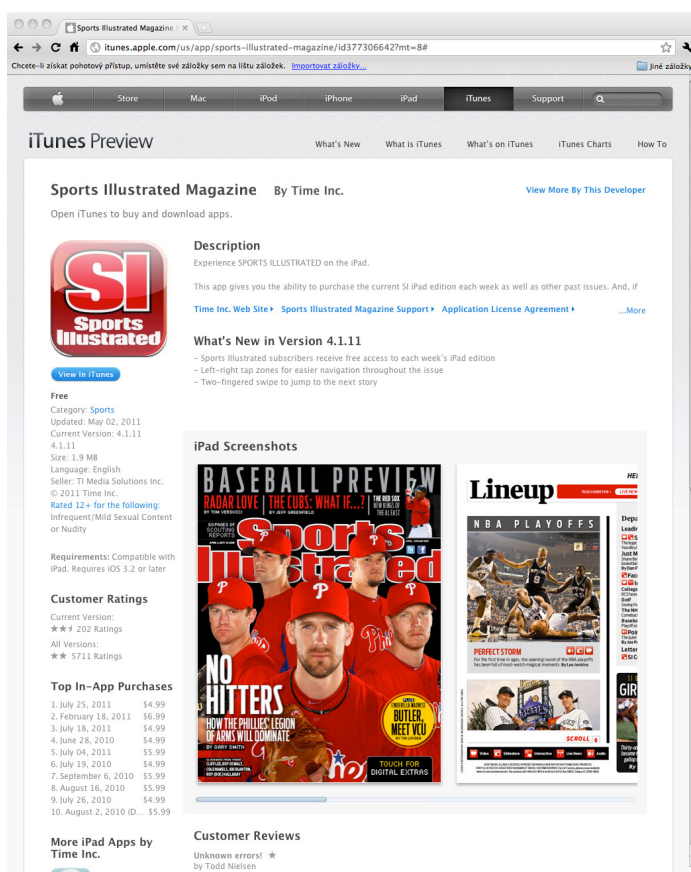
¹⁷ Deník POLSKA, [208-12-05].

Jedním z příznivců nových technologií je mladý fotograf Adam Lach, který zde bude ještě mnohokrát citován, díky své velké aktivitě při tvorbě fotokastů:

„Dostupnost různých periodik na iPadu považuji jako velmi zajímavou a neobvyklou věc. Můžeme díky ní získat mnohem více informací než z tištěného vydání. Problémem je sice dnešní rychlost připojení, ale to je jen otázkou času.“¹⁸

Na stránkách internetového magazínu Mediafun, věnujícímu se nejširším médiím, nalezneme v rozhovoru Artura Kurasińského s Piotrem Mikołajským poznatky, které nevyznívají již tak nadšeně, jako u dříve citované Kiry Pollack z Time:

„Slavná demoverze vydání pro tablety „Sports illustrated“¹⁹ vyvolala v mnoha lidech dojem, že tento standart mohou očekávat od všech vydavatelů. Skutečnost však vypadá jinak, např. u magazínů „Wired“, „Time“, „GQ“ nebo „Maxim“ stahujeme

„Sports illustrated“ - vydání je pro platformu iPad

¹⁸ Rozhovor autora s Adamem Lachem, Varšava, 2011-05-07

¹⁹ Vydání je pro platformu iPhone nebo iPad možné stáhnout z internetového obchodu iTunes na stránkách: <http://itunes.apple.com/us/app/sports-illustrated-magazine/id377306642?mt=8#> [2011-07-23]

soubor několika stovek megabajtů. Takové soubory otevíráme v prohlížeči a před našima očima se objevuje něco, co připomíná naskenovaný magazín doplněný interaktivními odkazy, filmy a obrázky. Nelze se pak divit obrovskému propadu zájmu předplatitelů o tištěná periodika, kdy např. prodej „Wired“ klesl z 31 tisíc výtisků za období od července do září 2011 až na 22 tisíc v listopadu. S podobnými propady se můžeme setkat i u ostatních velkých titulů jako „Vanity Fair“, „GQ“, „Glamour“ nebo „Men’s Health“. Tyto špatné výsledky prodeje nelákají vydavatelství k dalším investicím. Na druhou stranu, pokud chtějí vydavatelé mít svá periodika i na iPadech, měly by jejich investice být daleko větší, a to nejlépe do produktu, který bude připomínat demo „Sports Illustrated“. Z technické a redakční perspektivy to v praxi pravděpodobně znamená editaci dodatečného titulu s materiálem připraveným speciálně pro toto vydání.“²⁰

Trochu neočekávaným výsledkem rozvoje techniky zachycení obrazu jsou prostředky k pořízení 3D fotografie. S touto technologií se můžeme setkat ve smartfonech, používaných zatím spíše jako telefon než pokročilý 3D fotoaparát nebo filmová kamera²¹. Nově se však objevují i celé fotoreportáže vytvořené s použitím 3D technologie.

Dmitry Kostyukov²², fotograf agentury AFP, použil pro publikaci své reportáže z Afghánistánu právě tuto technologii. Na Kostyukových fotografiích jsou američtí vojáci z 1. praporu námořní pěchoty. Autor zachycuje každodenní život vojáků a vztahy s místními obyvateli. Aby mohly být možnosti nové technologie plně doceněny, je nutné snímky prohlížet ve speciálních brýlích, které způsobují jistou míru nepohodlnosti. Navíc se jeví, že fotografování a prohlížení takto vytvořených reportáží nám na zachycené události nepřináší žádný nový úhel pohledu. Stále jde pouze o hodnotu, kterou zachytí fotograf a 3D technologie se jeví pouze jako přidaná hodnota. Takový formát přichází do rukou současné společnosti s tendencemi objevovat a používat stále nové produkty, než aby hledala praktický význam pro využití hotových snímků.

²⁰ Magazín MADIAFUN č. 01/2011, str. 20. [2011-05-10]. Dostupný z WWW <http://www.mediafunmagazyn.pl/2011-01/>

²¹ Prvním zařízením tohoto druhu byl smartphone LG Optimus (Swift) 3D, který umožňuje prohlížení trojrozměrných obrázků bez nutnosti používat speciální brýle.

²² Dmitry Kostyukov narozen v roce 1983 Sevastopolu (Rusko). Od roku 2005 žije a pracuje v Moskvě. Do roku 2007 fotografoval pro deník *Komersant*. Od roku 2008 fotografuje pro francouzskou agenturu AFP.

Strona główna - Afryka - Ameryka - **Azja** - Bliski Wschód - Europa - Terroryzm

SZUKAJ WIADOMOŚCI: szukaj w internecie

Afganistan w 3D Poprzednie 3 / 15 Następne

AFP / Dmitry Kostyukov

Wojna w trójwymiarze

Zdjęcia i filmy w trójwymiarze robią w ostatnim czasie zawrotną karierę na całym świecie. Powstają portrety, krajobrazy, filmy przyrodnicze, a nawet filmy katastroficzne robione tą techniką. Wszystko by oglądającego jak najmocniej wprowadzić w świat przedstawiony na zdjęciach. Jedni uważają to za efekciarstwo, inni za przyszłość kina i fotografii.

Fotograf Agencji AFP Dmitry Kostyukov opublikował zdjęcia z Afganistanu zrobione techniką 3D. Na fotografiach przedstawieni są amerykańscy żołnierze z 1 batalionu, 8 Marines podczas pełnienia służby w Afganistanie, sytuacje codzienne z ich pracy, kontakty z miejscowymi. Czy trójwymiar jest również przyszłością fotoreportaży wojennych?

By uzyskać efekt trójwymiarowości należy oglądać fotografie w specjalnych okularach 3D.

OCENI ZDJĘCIE: ☆☆☆☆☆
WASZA OCENA: ☆☆☆☆☆ [zobacz ranking zdjęć >](#)

TAGI: afganistan, 3d, zdjęcie, fotografia, trójwymiar, żołnierze, usa, siły zbrojne Poprzednie 3 / 15 Następne

Internetová stránka s fotoreportáží Dmitrije Kostyukova z Afganistanu

2. Diaporáma – počátky technologie

Pravzorem fotokastů byla v 70. a 80. letech velmi populární diaporáma, neboli promítání diapozitivů se zvukovou kulisou. Za počátky diaporámy se považuje rok 1958, kdy se technologický termín poprvé objevil.

První diaporámy v Polsku zorganizovala v roce 1971 Krystyna Łuczywek v Pile. Akce se jmenovala Regionální přehlídka ozvučených snímků (Regionalny Przegląd Montaży Udźwiękowionych). Později, od roku 1980, se začaly ve Štětíně konat pravidelná setkání s diaporámou. Jednalo se o promítání diapozitivů ze dvou a více projektorů (objevovaly se i diaporámy promítané najednou i z 12 projektorů). Tato setkání dokázala přilákat velmi široké publikum. Tehdejší promítání diapozitivů se ve většině případů věnovaly přírodním a krajinným tématům. Promítání diaporám vždy doprovázelo mnoho technických problémů, jejichž zvládnutí bylo vždy velmi náročné. Bylo třeba mechanicky synchronizovat mnoho projektorů, technicky zajistit prolínání jednotlivých snímků a navíc ještě všechno propojit s hudbou, která byla předem

připravena na magnetofonu. Každé promítání bylo velmi individuální a existovalo reálné nebezpečí technického selhání jednotlivých zařízení.

Diaporáma si v Polsku získala mnoho příznivců. Věnovali se jí - Janusz Nowacki (jeden z nejzajímavějších tvůrců, který v období 1977-1984 vytvořil více než 10 diaporám), Mariusz Stachowiak, Stefan Wojnecki, Ryszard Kopeć, Sławomir Fiebig, Kazimierz Kwiatkowski, Krzysztof Lechowicz nebo hudebník Marek Biliński.

V dnešní době se diaporámy vyvíjejí směrem k fotokastům, nicméně bychom měli obě dvě média umět od sebe rozlišit. Rozdíly vycházejí především z dostupnosti použitých nástrojů. Díky digitálním technologiím existuje téměř neomezené množství nástrojů použitelných při tvorbě fotograficko-zvukového díla. V Polsku však existují určitá prostředí, ve kterých se diaporámy od fotokastů jasně odlišují.

V diskusi fotografů z prostředí Lubulského fotografického sdružení (blog Pawła Janczaruka)²³ bychom mohli nabýt dojmu, že fotografové, zabývající se tradičními fotografickými technikami, nebo analogovou fotografií se budou více přiklánět k vnímání diaporám jako něčeho ušlechtlejšího než fotokasty. Často se také při formulaci definice nového média odvolávají na dějiny a označují fotokast jako digitální diaporámu.

Mohlo by se zdát, že se v pojmu „fotokast“ setkaly dvě fotografické školy – tradiční a moderní. Moderní, opírající se o digitální technologie, z nichž plně přijala všechny nové možnosti a s využitím všech možností digitálního zpracování je dále rozvíjí. Klasická škola, založená na fotografii analogové, navazující dokonce na staré zapomenuté fotografické techniky, nebo dokonce dírkové fotografie, přistupuje k těmto novinkám s odstupem, využívá je velmi opatrně a na každém kroku zdůrazňuje svoji nadřazenost.

Můžeme si však také všimnout nebývalé expanze zájmu o nové způsoby prezentace fotografií. Je patrné, že základním cílem fotokastu je podpoření síly sdělení samotného obrazu a to přidáním videa nebo např. autentického zvuku. Protože stejný cíl měla a stále má i diaporáma, můžeme si tedy být jisti, že pojem diaporáma a fotokast znamenají to samé, a není tolik důležité, jestli má fotograf blíže k tradičním či moderním technologiím. Podstatné je, že fotokast (dále již budeme používat pouze toto

²³ blog: <http://besa.redblog.gazetalubuska.pl/>. [2011-06-29]

označení) byl plně přijat v kruhu jak amatérských, tak i profesionálních fotografů. Hranice rozdělení fotografů na profesionály a amatéry se nakonec – díky společenským změnám – stala spíše plynulým přechodem.

Krzysztof Owczarek při projekci diaporámy

Stará technika prezentace diaporám z projektorů je i v současné době využívána několika umělci, jako např. Wacek Cinema Owczarek. Pod tímto pseudonymem se ukrývá Krzysztof Owczarek, který svoji činnost popisuje takto:

„Z drsnosti a nedokonalosti těchto zařízení jsem udělal přednosti a neustále se snažím o jejich zachování. Stal jsem se vášnivým příznivcem těchto primitivních mašinek a snažím se z nich vymačkat možnosti, na které nepomyslel ani jejich výrobce. Základem je diaporáma, která se dostává do pohybu prostřednictvím originální autorské animace. Během jednoho promítání využívám až 600 diapozitivů. Převažují především projekce abstraktní a geometrické. Díky originální technice se mi na koncertech úspěšně daří plně synchronizovat obraz a hudbu. U autorských projekcí kombinuji pak obraz s hudbou přehrávanou z gramofonových desek.“²⁴

²⁴ internetová stránka: <http://www.incarnations.pl/> [2011-06-21]

S některými vlastnostmi společnými s diaporámou se můžeme setkat i ve videoartu. Ten se od počátku svého vzniku v 60. letech rozvíjel velmi dynamicky, hlavně díky použití levných, široce dostupných videokamer a videorekordérů. VideoArt pracuje s uměleckými videozáznamy, přehrávanými na jednom nebo i více monitorech. VideoArt zůstává v opozici ke komerční televizní produkci a zároveň slouží ke sdělování myšlenek, jichž si normálně nepovšimneme a u jiných médií je vůbec nenacházíme. Médium - VideoArt je často přirovnáváno k poezii nebo haiku²⁵.

*„Haiku je verš s délkou jednoho nádechu, ve kterém dva, zřídka tři předměty zastihne přítomnost takovým způsobem, že si vzájemně umocní svou hodnotu a současně vyvolají pocit hlubokého, intuitivního proniknutí k jádru věci.”.... „nevyjadřuje myšlenku, leč představuje obrazy zrcadlící intuici“.*²⁶

Ve videoartových dílech je stejně jako obraz důležitý i zvuk, ten podporuje celkový dojem z díla. Kromě tradičně zpracované hudby je možné setkat se i s obyčejnými zvuky a ruchy (skřípot skla, výstřely, výkřiky). Všechny videoartové elementární prvky si osvojili i tvůrci fotokastů.

²⁵ Haiku - Haiku: báseň popisující existenci živě vnímaného okamžiku, ve kterém se příroda spojí s člověkem. Nejčastěji je haiku napsáno do tří nerýmujících se veršů a sedmnácti nebo méně sylab.

²⁶ GURGA, L., Haiku: A Poet's Guide. Modern Haiku Press 2003. s 170. kapitola: The Poetry of the Seasons s 3,ISBN 0974189405

3. Programy a technologie využívané při tvorbě fotokastů

Na trhu je velké množství programů umožňující volně kombinovat a stříhat obrázky, filmy a zvuky. Vlastní proces získávání materiálů pro fotokasty připomíná shromažďování materiálu pro dokumentární film, v našem případě se však navíc ještě pracuje s fotografiemi.

Materiál je získáván různými způsoby. Fotograf nejčastěji najednou fotografuje a přitom zachycuje zvuk i video. V době, kdy digitální fotoaparáty ještě neumožňovaly natáčet video, vypadala tato souprava velmi exoticky – k fotoaparátu byla na kolejnici uchycená malá digitální videokamera, která natáčela celou fotografovou práci. Fotograf často používal ještě velmi kvalitní digitální diktafon, na který nahrával výpovědi hrdinů svých snímků. Později tyto všechny materiály spojoval v jeden celek.

Takový systém práce však měl mnoho nedostatků. Fotograf musel obsluhovat všechny tyto přístroje, což mělo za následek, že se fotograf nemohl plně soustředit na samotný proces fotografování. Ušetřilo se však značné množství finančních prostředků. Objev digitálních zrcadlovek schopných nahrávat i vysoce kvalitní video, snížilo množství potřebné techniky. Celkový přínos práce s moderními digitálními přístroji si velmi brzy uvědomily i redakce (mj. Gazeta Wyborcza²⁷, Przekrój²⁸, Polityka²⁹, Newsweek Polska³⁰, Rzeczpospolita³¹, Głos Wielkopolski, Wiadomości Wrzesińskie a mnoho dalších), které od fotografií vyžadovaly nejen fotografie, ale i videozáznamy.

Produkce fotokastu je rozdělena na několik etap. Je nutné připravit zvuk, video, vybrat a seřadit fotografie. Zvuk je možné přichystat v jednom z volně šiřitelných programů na úpravu zvuku (např. oblíbený Audacity pro systém Mac OS X). Snímky jsou upravovány pak v programu např. LiteRoom, Photoshop aj., buď dostupných na síti, nebo dodávaných spolu s fotoaparátem. Nejdůležitější činností je spojení všeho

²⁷ Internetová stránka: www.gazeta.pl [2011-07-02]

²⁸ Internetová stránka: www.przekroj.pl [2011-07-03]

²⁹ Internetová stránka: www.polityka.com.pl [2011-07-06]

³⁰ Internetová stránka: www.newsweek.pl [2011-07-03]

³¹ Internetová stránka: www.rp.pl [2011-07-02]

v jeden celek, k čemuž se používá velmi široký výběr programů pro zpracování videa. Jsou jimi jednoduché freewareové aplikace, přes zjednodušené verze profesionálních programů, až po dokonale propracovaný software používaný v profesionálních filmových studiích. Můžeme k nim zařadit takové programy, jako např. Pinnacle Studio, Corel Video Studio, Final Cut express, Adobe Premiere Elements a mnoho dalších na různé úrovni obtížnosti. Tyto programy obsahují mnoho speciálních aplikací, efektů a bohaté databáze připravených zvuků. Velmi oblíbeným programem uživatelů počítačů Macintosh se systémem Mac OS je – vzhledem ke své velmi jednoduché obsluze - program iMovie, jenž obsahuje bohatou databázi efektů a zvuků. Jedinou autorskou činností, i když jak se zdá nejdůležitější, je vymyšlení vhodného scénáře a dovedné sestřihání připraveného materiálu.

Okno programu iMovie

Faktem je, že čas trvání takového krátkého vyprávění by neměl být příliš dlouhý, nejčastěji přibližně 3 – 4 minuty. Delší fotokasty často vyvolávají znučení obecnstva, zvláště pak, pokud jsou prohlíženy bezprostředně na internetu. Dalším neméně důležitým krokem je správný výběr a editace snímků. V případě, že autorem fotokastu je přímo fotograf, často se neubrání zařazení příliš velkého množství snímků a tím

samotnou prezentaci neúměrně prodlužuje. Nejedná se o žádnou zásadnější výzvu, než je běžné nutná editace fotografií.

Proto také portály, věnující se tvorbě profesionálních fotokastů (Mediastorm³², Magnuminmotion³³ a další), mají přímo specializovaná oddělení zabývající se zase pouze produkcí fotokastů, kde pracuje mnoho odborníků zvláště zodpovědných za zvuk a zvláště za pohyblivý obraz. Výsledný produkt později poskládají specializovaní střihači. Náklady na produkci takového fotokastu jsou mnohem vyšší, než kdyby jej vytvořil sám fotograf, a proto není tento způsob práce v Polsku příliš rozšířený.

Takto vzniklé fotokasty je možné umístit na jednom z mnoha bezplatných portálů nabízejících prohlížení nejrůznějších multimediálních souborů. Mezi nejpopulárnější patří youtube.com a velmi dobrou kvalitu přehrávaných videí nabízí i vimeo.com. Soubor stačí zkopírovat na portál a k tomu vytvořit už jen odkaz na hotový fotokast na naši www stránce s oznámením této novinky ostatním. Tento způsob produkce je nejvhodnější, pokud nám záleží na tom, aby fotokast byl samostatným videoklipem, který bude přístupný na internetové stránce pro velký okruh lidí.

Další možností je využití velmi populárního a uživatelsky příjemného programu pro vytváření prezentací – Soundslides.³⁴ Program umožňuje vytváření jak HTML prezentací, tak jejich export do formátu mp4 (v nové verzi). Soubor v tomto formátu může být pak přehráván na většině videopřehrávačů v operačních systémech Windows i Macintosh. Program vznikl v roce 2005 a rychle se stal mezi fotografy a vydavateli velmi populárním. S jeho pomocí vytváří fotokasty i jedna z největších polských redakcí – Rzeczpospolita.

³² Internetová stránka: www.mediastorm.com [2011-04-22]

³³ Internetová stránka: <http://inmotion.magnumphotos.com> [2011-05-03]

³⁴ Internetová stránka: www.soundslides.com [2011-05-06]

Okno programu Soundslides

Před začátkem práce na fotokastu v programu Soundslides si musíme připravit jednotlivé snímky, a pokud máme v úmyslu pracovat i se zvukem, tak i zvukový soubor ve formátu mp3. Pak už zbývá pouze vložit a seřadit snímky, přidat zvuk, vybrat jednotlivé přechody, pozadí a nakonec uložit takto připravenou prezentaci na server, nebo ji exportovat do formátu mp4. Stejně jako v případě vytváření fotokastů v programu pro práci s videem, tak i tady pro nás platí stejné zásady: prezentace by neměla být příliš dlouhá, střih by měl být výsledkem jasné a promyšlené koncepce a efekty používány jen velmi opatrně. Na rozdíl od programů určených pro zpracování videa nelze v programu Soundslides do prezentace vložit video, editace fotografií a zvuku není příliš propracovaná a množství efektů je také omezené.

3.1 Problematika práce se zvukem

Zvláštním, velmi důležitým problémem při vytváření fotokastů je nahrávání zvuku. Nejjednodušším a nejčastějším způsobem, který fotografové ve svých prvních dílech využívají, je použití hotového hudebního díla od již existujícího autora. V tomto případě se pak často stává, že tím fotograf poruší autorská práva vybraného interpreta, protože nemá právo jeho dílo takto použít (práva, může získat jeho svolením, nebo zakoupením licence). Nelegálností takového postupu si fotograf uzavírá cestu k jeho zveřejnění. Pokud takové dílo přece jen zveřejní, vystavuje se tak právnímu i finančnímu postihu.

Zkušené fotografové pracují jinak, nejčastěji sami nahrávají zvuky v místě, ve kterém fotografují, natáčí krátké rozhovory s hrdiny svých fotografií, zaznamenávají všechno, co se v okolí děje. Použití takto získaných zvuků navíc přidává celému fotografickému dílu na věrohodnosti a autentičnosti. Představuje také větší informační hodnotu, která umožňuje lépe zprostředkovat dokumentovanou situaci divákovi.

Další variantou je využití zvuků, které autoři na internetu poskytují v mnoha volně přístupných specializovaných databázích, jež je možné volně či za úplatu komerčně využít. Autor se často spokojí pouze s uvedením jeho autorství v díle³⁵. Způsobů jak získat zvuk je velké množství. Zvuky a hudbu je možné samozřejmě zakoupit v jednom z mnoha specializovaných e-shopů³⁶. Nejdůležitější je to, aby získání a použití hudebních nahrávek bylo legální, což v důsledku znamená dostatečnou měrou se seznámit s licencí a předejít tak problémům při následném rozšíření fotokastu. Navzdory všem výše uvedeným možnostem jsou i autoři, kteří si hudbu komponují a nahrávají sami.

³⁵ Např. internetová stránka: www.findsounds.com. [2011-05-05]

³⁶ Např. internetová stránka: www.stockmusicsite.com. [2011-05-05]

3.2 Způsoby narace

Autoři fotokastů často vycházejí z existujících postupů pro vyprávění příběhů pomocí pohyblivého obrazu. Využívají a rozvíjejí způsoby narace, které poprvé použili Sergej Ejzenštejn („Křižník Potěmkin“, 1925), Akiro Kurosawa („Poslední samuraj“, 1954) nebo Quentin Tarantino („Pulp Fiction“, 1994). Adam Lach ve svých prvních fotokastech použil střih podobný trailerům, neboli krátkým upoutávkám na nový film nebo televizní program. Tento postup použil mj. v roce 2007 ve fotokastu „Volby“.

Způsoby narace můžeme rozdělit na tři základní druhy, vycházející z termínů používaných Beo Bergstromem³⁷:

Narace dramatická – jedná se o naraci tzv. uzavřenou, neposkytující téměř žádný prostor pro širší interpretaci. Je založena na konfliktu a velkém zapojení publika. Dobrým příkladem tohoto způsobu narace je již dříve zmíněný fotokast Adama Lacha „Volby“ z roku 2007 nebo „Výročí varšavského povstání“ z roku 2008. Pro tento druh narace je charakteristické, že kombinuje detailní i celkové záběry a jako hlavní myšlenku prosazuje postavení konfliktu do popředí.

Narace nedramatická – umožňuje nám volnou interpretaci a zapojuje diváka do děje, ten si sám musí spojit jednotlivé myšlenky do jednoho celku. Integrujícími částmi takové narace jsou úvahy a závěry diváka. Velkým vzorem by mohly být filmy Andreje Tarkovského, z novější produkce např. film Sofii Coppolové z roku 2002 „Ztraceno v překladu“. Jako příklad nedramatického fotokastu můžeme uvést např. dílo „Cuba“³⁸ z produkce MediaStorm.

Narace interaktivní – tato metoda obsahuje prvky obou výše popisovaných narací, ale hlavně je pro ni charakteristické vtahování diváka do aktivní účasti na tvorbě obsahu. Na podobném principu jsou založeny i internetové stránky ve stylu „web documentary“³⁹, neboli interaktivního dokumentárního filmu, který spojuje všechny

³⁷ BERGSTROM, B. Komunikacja Wizualna, PWN, Varšava, 2008. s.240. ISBN: 9788301159726

³⁸ Internetová stránka: www.mediastorm.com. [2011-04-22]

³⁹ Podrobnější popis této technologie bude v závěru práce.

umístěné obsahy. Využívá se na internetu mj. při vytváření deníků a týdeníků pro platformu iPad.

4. Místa pro prezentaci

V roce 2008, pouze několik let po představení nového způsobu prezentace fotografií, si fotokasty v Polsku získaly obrovskou popularitu. Tento úspěch byl patrně důsledkem mnoha faktorů, z nichž největší vliv měl asi pocit z něčeho nového. Fotokast není jen pouhou odlišnou formou prezentace, představuje formu komunikace a potřebuje svou arénu, v níž bude představen. Jak již bylo řečeno dříve, tato forma si našla své místo na internetu, na stránkách vydavatelství, deníků nebo portálů. Po tom, co se v roce 2008 začaly fotokasty masově objevovat na internetových stránkách mezinárodních fotografických agentur a magazínů, chtělo si mnoho fotografů tuto atraktivní formou sdělování také vyzkoušet.

Tato aktivita neušla pozornosti organizátorů fotografických festivalů a nejrůznějších soutěží, díky čemuž se tato místa velmi rychle stala novými arénami pro prezentaci fotokastů. Festivaly a soutěže byly, a samozřejmě i nadále jsou skvělým způsobem prezentace snímků i jejich autorů. Již několik let, zvláště v případě velkých festivalů, se intenzivně vyvíjejí jejich internetové stránky, čímž se i ony mohou stát místem trvalé prezentace snímků z festivalového programu. Mohlo by se zdát, že se fotokast stal mostem spojujícím platformy virtuálního a reálného světa. Internetová forma se vrátila do „reálu“. Teď si představíme festivaly a soutěže, na kterých jsou fotokasty prezentovány nejen na internetu, ale objevují se i v kinosálech a dokonce i venku, kde jsou např. promítány na stěnách budov.

4.1 Festivaly, prezentace a soutěže fotokastů

Nejlépe bude začít od soutěže digitálních diaporám, která se od roku 2006 pravidelně koná ve Štětíně. Forma této soutěže i vítězná díla mají blíže ke klasické diaporámě pouze s tím rozdílem, že již bylo vše vytvořeno digitálně. Soutěž nezískala mezi fotografy příliš velké uznání a je vyhledávaná pouze úzkým okruhem fotoamatérů.

První festival, který ve svém programu měl uvedenou prezentaci diasporám, byl první ročník Festivalu dokumentární fotografie v Poznani v roce 2008. Zorganizovala ho Nadace fotografie pro fotografa a Vysoká škola humanitních a literárních věd z Poznaň (Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i dziennikarstwa z Poznaniu – WSNHiD).

Katalog 01 festivalu dokumentární fotografie a prezentace fotokastů

Festivalový program byl velmi bohatý. Pro prezentaci fotokastů se vyhranilo odpoledne třetího festivalového dne. Autoři z celého Polska prezentovali 53 fotokastů vytvořených většinou samotnými fotografy. Agentura Magnum také představila svůj fotokast: „Menonici“ od Larryho Towella, „Path to Buddha“ od Steva MacCurryho, „Nepál’s Maoists“ od Jonase Bendiksena. Prezentace trvala 5 hodin, většina publika zůstalo až do konce a mnoho zúčastněných zjistilo, že necítí únavu, ani po takovém maratónu.

Mnoho prezentovaných fotokastů mělo různé nedostatky, převážně způsobené nedokonalým zpracováním (vytvářeli je většinou fotografové), anebo nekompaktní narací. Často bylo vidět, jak se autoři snaží zakrýt banalitu tématu, nedostatek vypravěčských schopností nebo budování příběhu pomocí snímků, přidáním zvuku či manipulací s obrazem. K nejzajímavějším prezentacím patřily jednoduše sestříhaná díla

Adama Lacha z agentury NAPO. Bez pochyb i další, stříhem jednodušší díla, ve kterých byl kladen důraz především na kvalitu fotografie, diváky zaujaly.

Na dalších festivalech dokumentární fotografie, které se konaly v roce 2009⁴⁰ a 2010 již byl fotokastům vymezen přímo celý jeden den, během kterého byly promítány na velkém plátně největšího přednáškového sálu. Prezentace vždy přilákaly velké, i když každým rokem se stále zmenšující publikum. S mnoha autory bylo možné se i osobně setkat. Den fotokastů na 3. Festivalu dokumentární fotografie v roce 2010 měl ve svém programu mj. prezentace účastníků hlavní festivalové výstavy „Bez revoluce“: Lurdese R. Basolía⁴¹, Kosuke Okahary⁴², Michaela Grievea⁴³, Aleksandra Czekmieniwa⁴⁴ a Ami Vitale⁴⁵.

Během měsíce fotografie v Krakově (v roce 2009) se ve dnech 20.-22.května konal také první ročník přehlídky fotokastů, spojené s tvůrčími dílnami věnovanými jejich tvorbě. Byly prezentovány mj. materiály z agentur Magnum a MediaStorm (průkopníka multimediálních fotoreportáží). Prezentovány byly také díla polských autorů zastupovaných agenturami a redakcemi Visavis.pl, Newsweek Polska, Gazeta Wyborcza, ProFotografie a Sputnik Photos. Vyskytovali se mezi nimi i tvůrci ocenění na soutěžích mj. World Press Photo, PoYI, Grand Press Photo nebo National Geographic. Fotokasty prezentované na tomto festivalu jsou dostupné na internetové stránce www.fotokasty.pl. Více prezentací fotokastů se zatím do října 2011 nekonalo.

⁴⁰ V roce 2009 byly na festivalu prezentovány mj. fotokasty z agentur Magnum, Media Storm a Ekpictures a také díla polských autorů připravené speciálně pro tento festival.

⁴¹ Lurdese R. Basolía (1981, Španělsko). V roce 2010 získala Inge Morath Award, kterou uděluje agentura Magnum spolu s Nadací Inge Morath, a také ocenění Joop Swart Masterclass na World Press Photo. Publikuje hlavně ve španělských a portugalských latinskoamerických magazínech. Projekt prezentovaný na výstavě získal od nadace La Caixa grand FotoPres'09.

⁴² Kosuke Okahara (1980, Japonsko). V roce 2007 byl Okahara přijat do agentury Vu', od dubna 2010 pracuje jako nezávislý fotograf. Získal ocenění mj. Joop Swart Masterclass, PDN's 30 emerging photographers to watch, Sony World Photography Awards, Prix Kodak. Spolupracuje s mj. Time.com, Wall Street Journal, Newsweek Japan, Russian Reporter.

⁴³ Michael Grieve (1966, Anglie). Studoval fotografii na University of Westminster. Pracuje jako fotoeditor magazínů a zástupuje redakci magazínu o současné fotografii 1000 Words. Je zastupován pařížskou agenturou Vu' a londýnskou Oblong Gallery.

⁴⁴ Alexandr Čekmenev (Alexander Chekmenev, 1969, Ukrajina). Studoval na katedře novinářské fotografie na moskevské státní universitě. Je členem moskevského svazu ruských fotografů a její sesterské organizace v Kyjevě. Do roku 1997 a dnes nezávislý fotograf, v letech 1997-1998 pracoval jako fotograf kyjevského deníku Vseukrainskiye Novosti, který však byl brzy uzavřen za „přilišnou opozičnost“. V roce 2000 získal ocenění na European Competition of Photojournalism ve Vevey ve Švýcarsku.

⁴⁵ Ami Vitale (1971, USA). Během své reportérské práce navštívila více než 75 zemí, získala mnoha ocenění, mj. World Press Photo a Inge Morath Award agentury Magnum. Je stálým spolupracovníkem National Geographic a Knight Center for International Media.

Od roku 2006 se ve Štětíně koná již dříve zmiňovaná soutěž digitálních diaporám. Většinou jde o prezentace fotografií doprovázených hudbou, které amatérští fotografové vytvořili sami v jednoduchých programech pro editaci filmů. Použité efekty jsou velmi jednoduché, povětšinou získané jako doplněk k zakoupenému programu. Témata těchto prezentací jsou nejčastěji přírodní nebo cestopisné. Jsou velmi podobné diaporámám ze 70. a 80. let.

Nárůst digitálně upravených forem prezentací probíhající v letech 2006 – 2008 vyvolával u fotografů stále větší zájem, pozornosti neunikl ani v redakcích organizujících soutěže reportážní fotografie.

Objevení se soutěží reportážní fotografie, kterých se mohou účastnit jak amatéři, tak i profesionálové, pozvedlo úroveň k atraktivnějším a dokonalejším prezentacím. Nakonec rozdělení na amatéry a profesionály se již v posledních letech stalo trochu umělé. Mnoho profesionálů již nepracuje jako zaměstnanci jedné redakce a fotografování není jejich jediným příjmem. Také stále větší počet amatérů je schopno připravit dobrou fotoreportáž a jsou otevření jakýmkoli technologickým novinkám. Fotokasty jako samostatná kategorie se poprvé objevily v roce 2009 v soutěži Newsreportaż⁴⁶, organizované redakcí Newsweek Polska. Do soutěže se přihlásilo 50 autorů s 50 fotokasty. Témata byla různá, ale většinou měla blízko k člověku a jeho vztahu se světem.

Jako nejlepší byl vybrán fotokast „Nejdražší tatiemek – katyňský příběh“ od Michała Łuczaka⁴⁷. Jde o vyprávění, nebo spíše multimediální ilustraci již dříve natočené rozhlasové reportáže. Nejedná se o typický fotokast, ale spíše o krátký dokumentární film poskládaný z již dříve existujících fotografií a zvuků. Je velice pravděpodobné, že verdikt byl ovlivněn zasedáním poroty, protože jedním z porotců byl i Bogdan Dziworski⁴⁸, známý režisér, fotograf a kameraman. Při prohlížení fotokastů, které se objevily v prvních soutěžích, je jasně patrné, že fotografové k problematice střihu a naraci přistupovali velmi volně. Velmi často jde o nepřehlédnutelné nedostatky

⁴⁶ Internetová stránka: <http://www.newsweek.pl/newsreportaz/newsreportaz-2009---najlepsze-fotokasty,48949,1,1.html> [2011-05-05]

⁴⁷ Michał Łuczak (1983). Studoval na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě. Kromě fotografie se věnuje multimediím. Spolupracuje s fotografickou skupinou Sputnik.

⁴⁸ Bogdan Dziworski (1941). Kameraman, režisér a fotograf. bývalý děkan na katedře rozhlasu a televize na Slezské univerzitě v Katovicích. Je autorem více než 40 krátkých filmů i dlouhých.

ve zpracování a nadměrné používání laciných efektů, které pochopení vyprávěného příběhu nijak neusnadňují.

V dnešní době je již fotokast jako samostatná kategorie na fotografických soutěžích a to hlavně na těch, které podporují reportážní fotografii. Zdánlivá jednoduchost jejich výroby, stejně jako stále snazší přístup k technologiím způsobuje, že se o ně zajímá stále více fotografů. Roste také skupina amatérů, která bude sice pomalu, ale stále více akceptována tiskem. Ti si pak budou od nich stále častěji jejich fotografie a filmy kupovat za pakatel.

5. Fotokasty

Zkusme si nyní shrnout, co tedy pojem fotokast znamená. Je to prezentace snímků obohacená o zvuk a někdy i film. V tisku jsou využívány fotokasty, které jsou v podstatě reportážemi, ve kterých jsou kromě fotografií využity zvuky a videoklipy, přičemž všechno je sestříháno do jednoho celku. Podobnost je blízká krátkému dokumentárnímu filmu. Fotokasty vytvářejí často přímo fotografové (např. Piotr Małecki, Adam Lach, Michal Łuczak, Bartosz Mateńko), kteří pro tento účel využívají levné nebo volně šiřitelné programy pro editaci videa, ale také plné verze stříhových programů určených profesionálům. Je jen velmi málo fotografů, kteří by s ohledem na vysoké náklady svěřili stříh a produkci externí firmě.

Fotokast je ve své podstatě určen k prezentaci na internetu, na stránkách vydavatele, deníku nebo portálu. Můžeme jej také promítnout v kinech, nebo v rámci nějaké veřejné fotografické události (např. festival, přehlídka).

Samostatným problémem při tvorbě fotokastů je způsob získávání hudby a jiných zvuků. Autoři rádi sáhnou po dílech různých autorů (nejčastěji svých favoritů). Takové využití je však téměř vždy spojeno s nedodržením autorských práv k použitému dílu – skladba je použita nelegálně, což znemožňuje prezentaci na veřejných místech. Někteří si proto do své prezentace vytvářejí vlastní hudbu, využívají velké množství programů pro práci se zvukem, a zvuky hledají na různých internetových portálech, prostřednictvím kterých je autoři nabízejí zadarmo.⁴⁹

⁴⁹ např. internetová stránka: www.findsounds.com [2011-05-05] a mnoho dalších.

Nejjednodušší metodou jak lze fotokast vytvořit, je seřadit za sebou snímky a doplnit je hudbou. Tento způsob, bezprostředně převzatý z diaporámy, se však považuje za příliš jednoduchý. Takto vytvořené fotokasty jsou málo zajímavé. Rozvinutím této formy prezentace je přidání k po sobě jdoucím fotografiím výpovědi zachycených postav, zvuky zachycené během fotografování apod. Jak daleko je možné tímto způsobem fotokast obohatit ukazuje např. práce Adama Lacha nazvaná „Wybory“ (Volby). Spojení fotografií a zvuku umocňuje to, co je vidět na snímcích. Vnáší do nich dramatičnost a dodává rytmus. Vedlejším výsledkem však je, že snímky vnímáme již ovlivnění autorským zpracováním, jinými slovy, svoboda interpretace obrazu je tím mírně omezena.

Dalším krokem je natočení videosnímků a vytvoření fotokastu ze tří prvků: fotografií, zvuků a videa.

Použití pohyblivého obrazu poskytuje téměř neomezené tvůrčí možnosti. Můžeme tento obraz pojmout velmi klasicky, např. nafilmovat výpověď hrdinů na fotografiích, nebo nafilmovat okolí. Můžeme jít ještě dál a umístit videokameru na ramínku pevně spojeném s fotoaparátem. Během fotografování kamerou zaznamenat všechno, co se děje před objektivem fotoaparátu, abychom později během stříhání mohli vytvořit efekt zastaveného obrazu – „stopsnímku“. Tuto metodu použil – pokud zůstaneme u příkladů z tvorby jednoho autora – Adam Lach ve fotokastu „Kosovo“. Lachova kombinace techniky umožnila použití efektu „stopsnímku“ ze kterého lze poznat, že kamera je umístěná v těsné blízkosti fotoaparátu. Takové umístění kamery vneslo do snímků jistý pocit neklidu a dává najevo, že ten stejný obraz byl zachycen z různých pozic současně.

Další možností, jak rozšířit formy prezentace, je přiblížit zákulisí práci fotografa nebo novináře, tedy zachycení živého „zákulisí“ během vzniku materiálu. Takový způsob prezentace umožňuje fotokast. Obohacení prezentace nahromaděním takového množství různých prvků s sebou však nese dva druhy nebezpečí:

problém s vměstnáním takového objemu materiálu do několika málo minut délky fotokastu možnost vyvolání jistého chaosu, který divákovi může ztížit pochopení obsahu.

Nejpopulárnější, anglojazyčný portál, zabývající se publikováním a produkcí fotokastů – MediaStorm, poskytuje na svých stránkách krátké instruktážní filmy ukazující jak nahrávat zvuk a stříhat obraz. Na stránkách je možné se také přihlásit na školení určené těm, kdo se chtějí seznámit s tvorbou takových médií. Smysl školení popisují autoři z MediaStorm takto:

„Školení MediaStorm online jsou určeny pro profesionály, kteří chtějí rozšířit své možnosti vyprávění příběhů. Pro nezávislé regionální novináře, učitele vytvářející výukové programy, redaktory hledající nové možnosti ve sdělování informací.“⁵⁰

Je bez diskuze, že regionální novináři nebo učitelé rozšiřující svou sbírku výukových pomůcek. Stejně tak redakční vedoucí využitím nových médií mohou jenom získat. V případě profesionálů, kteří se cítí být především fotografové, to už není zas tak jednoduché, což přímo dokazuje poněkud slabý přírůstek nových materiálů na stránkách MediaStormu. Tuto situaci ovlivňuje několik aspektů, a prvnímu z nich, ekonomickému, se budeme věnovat v následující analýze.

Nový způsob prezentace byl v Polsku ohlášen agenturou Visavis 25. ledna 2007, ten den se na portálu Onet objevil fotokast⁵¹ z produkce této agentury a to bez ohledu na to, že fotokasty již vytvářelo mnoho fotografů a na internetu se objevovaly již několik měsíců. V únoru 2007 se objevil další na internetových stránkách týdeníku Polityka. Od tohoto okamžiku bylo také možné stahovat (za minimální poplatek) fotokasty Visavisu ze stránek mobilního operátora Plus GSM⁵².

Bleskově narůstající počet bezplatně dostupných fotokastů a videoprezentací, na stále větším počtu internetových portálů způsobil, že placení za jejich stahování, se brzy stalo přežitkem. Je těžké se ubránit dojmu, že ohlášení „nového“ způsobu prezentace fotografických příběhů agenturou Visavis souviselo především s komerčním projektem určeným k vydělávání peněz na víceméně novém médiu.

Abychom mohli popsat další souvislosti, vrhající jak světlo, tak i stíny na nové médium, je nutné představit rozsáhlejší výpovědi fotografů, jejichž tvorba a zkušenosti s vytvářením fotokastů opodstatňuje formulaci obecnějších závěrů, založenou na jejich

⁵⁰ Internetová stránka: <http://mediastorm.com/train/online> [2011-06-07]

⁵¹ Bartek Solika, Rosjanie mile widziani, Kolektiv fotografů Visavis.pl.

⁵² Internetová stránka: http://www.plus.pl/rozrywka_i_informacje/wideo/fotokasty/ [2011-06-06]

vlastním názoru. Jsou to autoři fotokastů oceněných na fotosoutěžích, festivalech a přehlídkách. Tvůrci upozorňují na určitá omezení, vyplývající z použití nové formy prezentace, ale zároveň vyzdvihují i její klady.

5.1 Rozhovor s Piotrem Maleckým

Piotr Malecki⁵³ je fotografem středního věku, vystudoval obor kameraman, což mu umožňuje se volně pohybovat v prostředí nových médií. Jeho fotokast o opuštěných koních v Irsku⁵⁴ získal hlavní cenu na velké celonárodní soutěži BZ WBK Press Photo. Je spoluzakladatelem a členem agentury NAPO.

„Z tohoto materiálu,“ říká Malecki, „vznikly především fotografie. Jel jsem tam proto, abych udělal reportáž. Vymyslel jsem si téma a ještě před odjezdem do Irsku jsem ho nabídl jedné redakci. Byla to redakce magazínu Polityka, ale reportáž je nezajímala. Redakci Newsweek Polska také ne. Ptal jsem se ještě v několika redakcích, ale ve všech jsem dostal zamítavou odpověď. Rozhodl jsem se tedy jet do Irsku na vlastní pěst. Považuji se za fotografa a nejdůležitější je pro mě vytvoření dobrých fotografií, ze kterých budu schopen poskládat příběh bez přidávání zvuku nebo videí. V Irsku jsem se však přece jen rozhodl nahrávat i zvuky a videa.

Tvorba a skládání fotokastů mě velice baví. Dělán to velmi rád. Rozšiřuje to mou nabídku pro redakce, ve kterých se snažím své fotoreportáže publikovat. Velmi se mi líbí myšlenka mít na internetu možnost vidět víc než jen fotografie, které se jako ilustrace k článku již dříve objevily v tisku. Redakce často na konci textu umisťují poznámku o tom, že více na dané téma je možné nalézt na redakčních internetových stránkách. Publikovat na internetových stránkách stejný obsah jako v tiskové podobě je však příliš

⁵³ Piotr Malecki (1967), studoval obor kamera na fakultě rozhlasu a televize Slezské univerzity v Katovicích a fotografii na BPCAD Bournemouth (Anglie). Fotografoval pro nejvýznamnější polské deníky a týdeníky.

⁵⁴ Fotokast je na příloženém disku DVD.

*málo. Internet nabízí daleko větší možnosti, které bychom měli využít. Proto je důležité, aby verze pro tisk byla na internetu obohacena i o zvuk a video.*⁵⁵

I přes svůj velice pozitivní vztah k novému médiu si Małecki velmi střízlivě uvědomuje nejen problém s nedostatkem zájmu ze strany redakce, ale také diskomfort vycházející z trojí role, jakou fotograf musí hrát:

„Během fotografování nebo i jiného sběru materiálu je pro mě největším problémem hlavně to, že téměř současně fotografuji, obsluhuji videokameru a často také nahrávám zvuk. Při fotografování je pro mě důležité, abych zmáčknul spoušť právě v okamžiku, ve kterém chci. Proto nezachycuji obraz sekvenčně – tak jako někteří fotografové, kteří si nastaví přístroj na sériové snímání (např. 5 snímků za vteřinu), aby si vhodný snímek mohli vybrat později (jako např. Ed Kashi, který to otevřeně popisuje v rozhovoru s Krystianem Bielatowiczem pro magazín Szeroki Kadr⁵⁶. Velmi těžké, v podstatě nejtěžší, je pro mě rozhodnutí, jestli fotografovat, nebo přece jen filmovat. Několikrát jsem narazil na situaci, kdy jsem při fotografování cítil, že je daná scéna velmi důležitá. Při fotografování mačkám spoušť v nejdůležitějším okamžiku odehrávající se scény, a když natáčím video, musím předvídat to, co se stane a spustit kameru dříve. Často je to ale tak, že fotograf musí vykonávat příliš mnoho činností najednou, musí fotografovat i natáčet film. Každá z těchto činností vyžaduje jinou úroveň autorovy invence, pozornosti a citlivosti.

Citlivost a vnímání obrazu u fotografa a kameramana je úplně odlišná. Při fotografování mohou ovládat mnohem více věcí (technicky řečeno: musím nastavit expoziční čas, výřez, zaostřit) než během filmování.

Rozhodnutí natáčet anebo fotografovat je nejtěžší, zvláště pokud se situace před objektivem rychle mění. Například při hledání materiálu pro již dříve zmíněný fotokast z Irska jsem nemohl předvídat, že když půjdu s členkou sdružení na ochranu zvířat hledat koně, tak se najednou za rohem objeví chlapec vedoucí právě onoho hledaného koně, a ten chlapec jej nebude chtít odevzdat, bude plakat a bude koně objímat. Tehdy jsem natáčel film, protože jsem nevěděl, co se může dál dít. V okamžiku, kdy žena začala koně odebírat, jsem si uvědomil, že jsem především fotograf a dívám se na situaci, která

⁵⁵ Rozhovor autora s Piotrem Małeckim, Varšava, 2011-07-18

⁵⁶ Internetová stránka: http://www.szerokikadr.pl/fotograf_miesiaca/ed_kashi [2011-06-06]

je vzhledem k tomu, co chci fotografovat, velmi důležitá. V tom okamžiku jsem přestal natáčet a začal jsem fotografovat. Později jsem zjistil, že jsou snímky mírně neostré... Z pohledu fotografie lituji, že jsem nepoužíval jen fotoaparát, protože bych měl lepší snímky. Z pohledu fotokastu nelituji, neboť je to nejsilnější záběr právě proto, že jde o video.“⁵⁷

Od Małeckého mnohem mladší Adam Lach popisuje jasné a precizní metody na zvládnutí složitého vybavení pro různé účely, přičemž je třeba upozornit, že zachycování zvuku a videa považuje za nástroje pro zachycení obrazu:

„Rozvoj tisku nutí fotografy, aby pro zachycování obrazu neustále hledali nové nástroje. Během fotografování se vždy najde čas na natočení videa. Stačí, když po skončení vlastního fotografování se začneš věnovat natáčení rozhovorů, zachycení atmosféry davu apod. Nezabere to moc času a pomůže to výrazně obohatit materiál, který do redakce přineseš. Možnost práce s kameramanem nebo novinářem dělajícím rozhovory je pro mě vítaným komfortem. Mohu se pak soustředit jen na to, co dělám. Rozpočet akcí je však většinou příliš malý a takové pohodlí neumožňuje. (...) Práce na reportáži nikdy není jen na pár hodin. Převážně jde o desítky hodin nebo i dní. Během takové doby vždy najdeš nějaký čas na natočení videa. A koneckonců všechno přece můžeš dohrát až po všem a na jiném místě. Důležité je, aby po sestříhání mělo všechno svůj smysl.“⁵⁸

Pro Małeckého a další mladé fotografy je charakteristické, že je neodrazuje nepohodlí způsobené tím, že fotograf plní další dodatečné funkce. Stejně tak je jasně patrná fascinace těchto lidí přiblížením fotografie k filmu, a že tuto fascinaci iniciovaly produkce MediaStormu.

„Fotokasty,“ říká Małecki, „mě zaujaly teprve nedávno, přesněji v okamžiku, kdy jsem narazil na produkci MediaStormu a teprve to na mě udělalo takový dojem, že jsem se začal věnovat jejich tvorbě. (...) Fotokast je zajímavý teprve tehdy, pokud je založen na podobném principu jako dokumentární film, když hodně využívá fotografie, když jsou si fotografie a film svým významem rovny. Někdy je dobré, že má film horší kvalitu, že je natočený obyčejnou kamerou, alespoň to neodvrací pozornost od fotografií. (...)

⁵⁷ Rozhovor autora s Piotrem Małeckim, Varšava, 2011-07-18

⁵⁸ Rozhovor autora s Piotrem Małeckim, Varšava, 2011-07-18

*Fotokast je setkáním na pomezí filmu a fotografie. Snímky umožňují zadržet a zdůraznit nejdůležitější okamžiky ve vyprávěném příběhu.*⁵⁹

Małecki nakonec upozorňuje na jednu z nejdůležitějších předností vytváření fotokastů - využití autorské prezentace snímků:

*„Materiál pro fotokast by fotograf měl sbírat sám – natáčení je pro mě stejně důležité, jako fotografování. Mám to rád a sám vím nejlépe, které okamžiky jsou důležité. Fotoreportáž v tisku vypadala vždy jinak, než jsem chtěl. Byly vybrány jiné fotografie, měly jinou velikost, byly jinak rozloženy a v jiném pořadí. Když pracuji na fotokastu, závisí příběh pouze na mém střihu a editor v redakci to již nemůže změnit. Díky tomu může vzniknout příběh vyprávěný přesně tak, jak chci já.*⁶⁰

5.2 Rozhovor s Adamem Lachem

Adam Lach⁶¹ je velmi talentovaný a rychle se rozvíjející mladý fotograf, který si snadno osvojuje, využívá a kombinuje různé nové formy a média. Věnuje se hlavně reportážím, fotografoval v Moldávii, na Ukrajině a v Podněsterské moldavské republice. Nezřídka se účastní, a také vyhrává soutěže novinářské fotografie. Je jedním z nejznámějších autorů fotokastů, které sám stříhá, a vytváří pro ně i hudbu.⁶²

⁵⁹ Rozhovor autora s Piotrem Małeckim, Varšava , 2011-07-18

⁶⁰ Rozhovor autora s Piotrem Małeckim, Varšava , 2011-07-18

⁶¹ Adam Lach se narodil v roce 1983 v Poznani. Akademii Fotografie na WSF AFA ve Vratislavi ukončil s vyznamenáním. Od roku 2006 trvale spolupracuje s týdeníkem Newsweek Polska a od roku 2008 i s deníky The New York Times a International Herald Tribune.

⁶² Internetová stránka: www.newsweek.pl [2011-07-09]

Jeho díla je možné najít nejen na stránkách časopisu Newsweek Polska, ale i na stránkách agentury NAPO⁶³, které je spoluzakladatelem. Jako jeden z prvních polských fotografů vytvářejících fotokasty však podotýká:

„Fotoreportáž je pro mě nejdůležitější. Když začínám na něčem pracovat, vždy si ještě před odjezdem určím, co by mělo být výsledkem mé práce: fotoreportáž, fotokast, nebo dokonce dokumentární film. Kdybych si však musel vybrat mezi kamerou a filmem, nebo fotoaparátem a fotografií, pak bych si vybral fotografii.“⁶⁴

Používání odlišných médií se stává běžnou věcí. Lach, stejně jako Małecki (kterému dokonce vyhovuje i technická nedokonalost videa, neboť tím podle něj vyniknou fotografie), zdůrazňuje důležitost zachování jejich rozdílnosti, i když spíše s ohledem na aspekty technické než morální:

„Při práci se snažím, aby kamera byla jiným nástrojem než fotoaparát, snažím se ji používat jiným způsobem. Nemám rád, když je fotoaparát zároveň filmovou kamerou, protože pak mám před sebou dilema: fotografovat nebo natáčet, neboť jeden přístroj nemůže najednou dělat oboje. Používám současně fotoaparát i kameru, ale jako dva samostatné přístroje. Při práci mám kameru připevněnou k fotoaparátu speciálním držákem. To se mi velmi osvědčilo, hlavně pokud se pohybuji na nějakém rušném místě např. na manifestaci nebo v ozbrojeném konfliktu. Nejpodstatnější pro mě však je, si hned na začátku ujasnit, jestli budu filmovat nebo fotografovat. Během natáčení bychom si měli hlídat správný výřez a kvalitu celého filmového materiálu. Nejde přitom o technickou kvalitu, ale spíše o to, abychom si dobře uvědomovali, co natáčíme. Pokud se všechno natáčí i fotografuje jedním přístrojem, pak může nastat situace, kdy se nic nevyfotografuje, anebo budou snímky špatné. V případě, že je kamera spojena s fotoaparátem, pak se kromě fotografování ještě natáčí film, a není nutné nic vybírat. Když pracuji takto, nemusím se zdržovat rozhodnutím, jestli budu filmovat nebo natáčet, protože dělám oboje naráz. Je možné si také předem vybrat, co budeme daný den dělat – jestli natáčet nebo jen fotografovat.“⁶⁵

⁶³ Internetová stránka: www.napoimages.com [2011-07-09]

⁶⁴ Rozhovor autora s Adamem Lachem, Varšava, 2011-07-20

⁶⁵ Rozhovor autora s Adamem Lachem, Varšava, 2011-07-20

Nezbytnost zachovat odlišnost nástrojů je stejně důležitá, jako pozdější využití předností všech různorodých prvků ve fotokastech.

„Ke každému mému fotokastu,“ říká Lech, „přistupuji individuálně. Po sesbírání materiálu začínám přemýšlet o tom, jak to všechno poskládat dohromady. Fotokast je bohatší a líbí se mi víc, pokud se v něm objeví rozhovory fotografovaných osob, videa a fotografie z archivu. Mám dojem, že se fotokasty vyvíjejí směrem k formě krátkého dokumentu. Mají blíže k filmu než k fotografii, proto někdy stačí, aby se ve fotokastu fotografií objevilo jen několik. Je možné použít jakýchkoli prostředků. Práce na dokumentární formě složené z fotografií je o dost komplikovanější. Má jiný rytmus, naraci, je složitější ji zvládnout.“⁶⁶

Fotografové často mluví o blízkosti fotokastu a dokumentárního filmu a zároveň se objevuje otázka: pokud fotokast není jen technologicky jednoduší diaporamou, pak je pouze formou krátkého dokumentu, a tím pádem nepředstavuje nic nového pod sluncem. Lach dále velmi dobře charakterizuje formální rozpětí tohoto kombinovaného média, které nikdy neslouží pouze fotografii:

„Fotokast by měl být formálně podobný upoutávce na film nebo reklamě. Nemělo by jít o obyčejnou slideshow s hudebním doprovodem. Pokud jde o čas, není pro mě důležité, jestli to bude trvat pět nebo patnáct minut. Všechno záleží na tématu a množství získaného materiálu. U fotokastu je dobré, že nejde jen o prezentaci fotografií. Mám rád lehce efektní, zajímavou, dynamickou formu, a stejným způsobem se také snažím tvořit.“⁶⁷

⁶⁶ Rozhovor autora s Adamem Lachem, Varšava, 2011-07-20

⁶⁷ Rozhovor autora s Adamem Lachem, Varšava, 2011-07-20

5.3 Rozhovor s Rafałem Milachem

Rafał Milach⁶⁸ se kromě novinářské práce věnuje i autorským projektům, jako: Szare (2002), Mizející cirkus (2007), Černé moře betonu (2008), 7 pokojů (2009). Jeho tvorba byla mnohokrát oceněna na soutěžích World Press

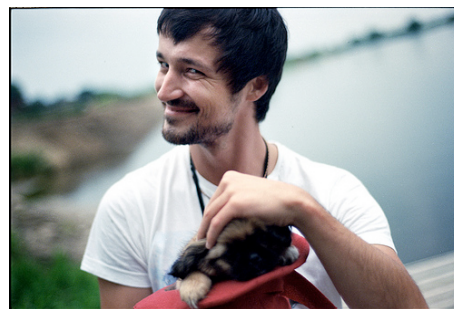

Photo nebo Pictures of the Year International. Je členem Anzenberger Agency a mezinárodní fotografické skupiny Sputnik. Milach je také fotograf mladé generace, ani ne o pět let starší než Lach, který však vidí nebezpečí ve volné manipulaci s prvky charakteristickými spíše pro svět reklamy:

„Fotokast přináší další rozměr, další způsob, jak působit na diváka. Mezi efektním a efektivním dílem je velmi tenká hranice. Pokud je to uděláno dobře, pak získáme kromě statického obrazu i pohyblivý obraz. To jsou velmi důležité elementy nejen ve fotokastech, ale i při jakýchkoli jiných prezentacích. Nejde o to snímky pouze atraktivnit, protože snímky by samy o sobě neobstály. Důležité je zachovat rovnováhu mezi všemi složkami.“⁶⁹

Milach se zabývá dokumentem v celé šíři jeho možných přesahů, a také fotografií módy – což je velmi zajímavé, neboť sám deklaruje odstup od reklamních postupů postavených na rychlém efektu. Převážně používá analogové technologie, ale svá díla publikuje mnoha různými způsoby, a jeho multimediální prezentace a elektronické publikace mají velký úspěch. Jeho fotokasty jsou nesrovnatelně klidnější než Lachova produkce, někdy svou narací působí přímo rozvlekle.

Milach vypráví: *„Prožíval jsem několik let zpátky fascinaci – že můžeš fotografovat, stříhat video, míchat zvuk a všechno to pak poskládat a vytvořit příběh. Zkoušel jsem to naslepo. Ani vlastně nevím, jak bych to měl nazvat, jestli to je prezentace, film, nebo jiný druh multimédia... Ani film, ani fotografie. Není to film, není*

⁶⁸ Rafał Milach se narodil v roce 1978 v Glivice. Je absolventem Akademie krásných umění v Katovicích (2002) a Institutu tvůrčí fotografie v Opavě (2003). Pracuje jako volný fotograf pro *Newsweek Polska*, *Polityka* a *Przekrój*.

⁶⁹ Rozhovor autora s Rafałem Milachem, Rybník, 2011-03-10

to slideshow, není to prezentace s hudbou, je to takové podivné dílo, forma na pomezí filmu a fotografie. Na začátku jsem tím byl velmi fascinován – to co nejsi schopen sdělit statickým obrazem, můžeš sdělit filmovou sekvencí, zvukem, textem. Občas je takových věcí potřeba. Mám dojem, že z toho nevzniklo samostatné médium. Celou dobu je to trochu více než jen fotografie a trochu méně než dokumentární film. Poslední fotokasty, které jsem viděl, jsou stále více podobné filmu, stále více se v nich objevuje video, stále více zvuků. Je to takový podivný dokument. Způsob vyprávění příběhů fotografiemi je převážně odlišný od scénáře dokumentu. Pro mě jde o dvě různé formy. Soudím, že zatím jde ještě o nepříliš vyladěné dílo. Nevím, jestli nezanikne dřív, než se úplně vyvine.“⁷⁰

A opět, pro mladou generaci a moderní fotografickou školu velmi symptomatické myšlení – přes osobní rezervovanost vyvolanou nejrůznějšími omezeními vytváří Milach stále nové fotokasty.

„Prozatím mě vytváření fotokastů baví,“ zjišťuje, „mám dojem, a nejen já, že lidé velmi silně reagují na zvuk. S fotokastem je to jako s fotografií – pokud je udělaný dobře, pak může jít o zajímavou formu a obhájí se sama. Ve fotokastu se jak fotografie, tak grafika i video přece jen možná trochu devalvují. Nemáme na kvalitní střih ani vybavení, ani čas, ani zkušenosti. Výsledkem je jistý průměr, který může být někdy více a někdy méně efektní. (...) Často nejsi schopen všechno sdělit pouhým obrazem. Někdy se ocitneš v situaci, ve které si můžeš vědomě vybrat médium, a přichází rozhodnutí, jestli budeš pracovat černobíle nebo barevně, s bleskem nebo bez něj. To jsou také jisté výrazové možnosti, ale máme mnohem více věcí, které můžeme ovlivnit. Vždycky se najde někdo, kdo bude tvrdit, že se snímky obhájí samy, ale najdou se i tací, kteří řeknou, že chtějí slyšet, jak se ta osoba pohybuje, jak mluví. Někdy by to jiné médium vyjádřilo lépe. Mám dojem, že se všechno ubírá spíše směrem k dokumentárnímu filmu než směrem ke slideshow, kde fotografie je tím základním prvkem.“⁷¹

Posun v přesvědčení, že fotokasty stále více směřují k filmu, dokazuje i to, jak tomuto trendu podléhají jak Lachovy, tak Milachovy fotokasty, které jsou stále více podobné filmům.

⁷⁰ Rozhovor autora s Rafaělem Milachem, Rybník, 2011-03-10

⁷¹ Rozhovor autora s Rafaělem Milachem, Rybník, 2011-03-10

„Při práci na materiálu o Islandu,“ říká Milach, „jsem věděl, že jej chci založit na fotografiích pouze z velmi malé části, že to bude hlavně film.“⁷²

Milach se začíná fotografiím, coby rovnocennému stavebnímu prvku při multimediální prezentaci, přímo záměrně vyhýbat a jakoby začal málem pochybovat o atraktivnosti fotografie viděné na obrazovce.

„Fotografie má podle mě své místo na výstavě nebo v knize. V multimediální prezentaci se snímky stávají pouhým doplňkem. Často umožní vyprávět o tom samém, ale jiným způsobem. Občas se stávají perličky, jako například když jsem pracoval na mé prezentaci „Cirkus“, objevil jsem několikahodinové amatérské záběry na starém 8mm filmu, natočené rozřesenou kamerou s přesvětlenými místy, se zrnem a na krásně nekvalitním materiálu. Myslím si, že této prezentaci to dává velmi mnoho. Snímků je tam jen několik, celé je to dlouhé pouhých osm minut. Většina materiálu je ale filmová. Film může být realističtější a konkrétnější než fotografie, více hmatatelný a pro sledování na obrazovce možná i atraktivnější. Fotografie je něco, čeho se můžeme dotknout, nad čím se můžeme pozastavit. Multimédia se však mohou obhájit pouze v případě, že v poměru k pohyblivému obrazu bude fotografií méně. Podstatné je to, že fotografiemi můžeme celek obohatit, ale můžeme také všechno zkazit. (...) Nejsem si tak úplně jistý, jestli fotokasty nejsou jen vyprávěním stejného příběhu ale jiným způsobem, a nevím, jestli vytváření něčeho takového má nějaký smysl. Výchozím bodem je pro mě po celou dobu fotografie a její statický obraz. Jde spíše o doplnění fotografie. Ideální situace nastává tehdy, když každá z těchto forem, fotografie i fotokast, může existovat nezávisle.“⁷³

A nyní se blíže seznámíme s filozofií tvorby fotoreportéra z generace dnešních padesátníků, patřícího k těm nejvíce talentovaným.

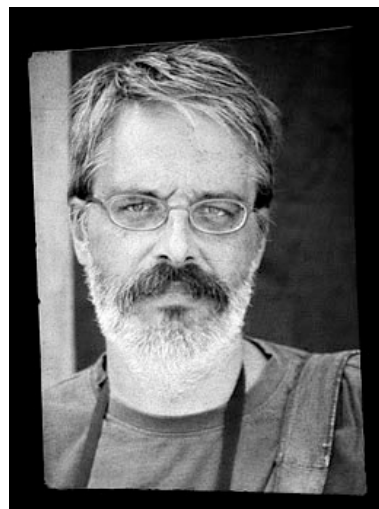
⁷² Rozhovor autora s Rafaělem Milachem, Rybník, 2011-03-10

⁷³ Rozhovor autora s Rafaělem Milachem, Rybník, 2011-03-10

5.4. Rozhovor s Witoldem Krassowským

Witold Krassowski⁷⁴ se na problematiku fotokastů dívá z perspektivy fotografa, vycházejícího z tradic klasické fotografie s velkými humanistickými ambicemi. Krassowski uvádí:

*„Fotograf se musí soustředit na okolní život, a i když si někdy plně neuvědomí důležitost okamžiku, musí být připraven instinktivně reagovat a zachycovat rozvíjející se situace – a tímto způsobem vnímat a zpracovávat obraz. Fotografie, která je schopná splnit tento záměr, je založena na podvědomých reakcích. Je známo, že fotograf reaguje na tu část reality, kterou vnímá jako zneklidňující. Nemusí ji analyzovat, stačí, když ji prostě vnímá. Připravenost reagovat je stavem, do kterého se fotograf musí uvést, zapojit zvýšenou pozornost a schopnost intuitivně reagovat, a to tak rychle, že myšlení by tuto reakci jenom zpomalilo nebo zastavilo, musí se do situace vcítit a neustále na ni a na snímek myslet.“*⁷⁵

Může fotograf pracující tímto způsobem mít ještě čas na to, aby se kromě fotografování věnoval i filmu nebo fotokastům?

„Umělecká tvorba,“ uvažuje Krassowski, *„se může dělit na tu, která se vyvíjí v prostoru, a na tu, která se vyvíjí v čase. Fotografie patří k uměním, které se vyvíjejí v prostoru. Čas se na fotografiích objevuje jako něco vedlejšího. Často se uvádí, že čas ve fotografii funguje tak, že pokud na výstavě při prohlížení fotografií přecházíme od jednoho snímku ke druhému, tak právě to, je tok času. Není to až tak úplně pravda, protože mezi jedním a druhým snímkem je pauza. To je hlavní vlastnost fotografie.*

⁷⁴ Witold Krassowski se narodil v roce 1956. Absolvoval aplikovanou lingvistiku na Varšavské univerzitě. Studoval také na Institut de Linguistique Générale, Université de Paris III Sorbonne Nouvelle. Je fotografem týdeníku Przegład Katolicki a agentury Network Photographers, spolupracuje s magazíny Der Spiegel, The Observer, The Independent, The New Yorker, National Geographic a Gazeta Wyborcza. Byl porotcem v soutěži World Press Photo a její vítězem v letech 1992 a 2003. Je opakovaným vítězem v soutěži polské novinářské fotografie (1994, 1995, 1996, 1997, 2000, 2003). Mezi jeho známé výstavní cykly patří například „Powidoki z Polski“ o změnách režimu v Polsku během let 1987-1997.

⁷⁵ Úryvek z článku otištěném v magazínu FOTO 8, květen 2005

Zásadní rozdíl mezi fotografickým a filmovým obrazem spočívá v tom, že film má časovou posloupnost, prostorovou možná také, ale hlavně máme co do činění s posloupností časovou, která se řídí principy narace literární a nikoli narace vizuální v jejím grafickém smyslu. Fotokast je hybridem, chtěl by využívat nejen naraci vizuální, ale i naraci v čase, tedy literární. A to představuje zásadní rozdíl u tohoto média. Z pohledu filmu je fotokast filmem poskládaným ze „stopsnímků“ (zastavených políček filmu). Musíme si určit, čeho chceme dosáhnout a jaký druh narace si vybrat. Každý způsob vyprávění vede k jiným výsledkům. Jestli je důležitý statický obraz, pak se objevuje otázka – proč fotokast vůbec vytvářet? Pokud je však důležitější narace literární, nebylo by pak lepší věnovat se jenom filmu? To jsou hypotézy související s tímto médiem. Uvědomuji si, že konečné rozhodnutí není učiněno na základě filozofie, ale na základě technologie a trhu. Fotokasty jsou vytvářeny, protože existuje technologie, která to umožňuje, a trh, který je ochoten za ně zaplatit. Ve fotokastech, které jsem viděl, bylo nejvíce úsilí věnováno přechodu mezi pohyblivým a statickým obrazem, a to tak, aby to bylo zajímavé.“⁷⁶

„Pokud mi někdo chce ukázat dobrou fotografii, která by mě měla zaujmout, pak ať mi ji ukáže,“ rozvádí svoje úvahy Krassowski. „Nečekám, že to bude zvětšenina na barytu. Může to být výtisk z počítačové tiskárny anebo jen náhled na obrazovce počítače. Důležité však je, aby to byl obraz, na který budu moci nějak reagovat, čímž myslím, že se nebude měnit, kdy on chce, ale kdy já chci. Pokud mi někdo chce vyprávět nějaký literární příběh, pak ať mi ukáže dokumentární film. Často je to tak, že vydavatel nebo redakce nemá prostředky na produkci dokumentárního filmu, tak vyrobí fotokast, protože jejich produkce je levnější a technologie dostupnější.“⁷⁷

Tato diagnóza brání Krassowskému ve vlastní tvorbě fotokastů, ale přesto - aby mohly být jeho snímky v této formě použity, svěřil soubor „Afgánistán“ do rukou členům profesionálního filmařského týmu, který z jeho fotografií fotokast odborně sestavil a ozvučil (tento tým pracoval na filmu „Kamienna cisza“, režie Krzysztof Kopiczyński, 2007). Krassowski si s fotokasty nehraje, ale všímá si slabých výsledků

⁷⁶ Rozhovor autora s Witoldem Krassowským, Varšava, 2011-16-05

⁷⁷ Rozhovor autora s Witoldem Krassowským, Varšava, 2011-16-05

jiných fotografů vznikajících nejen jako pouhé pohrávání si s nimi, ale často jako seriózní profesionální úsilí.

„Až doposud,“ vysvětluje, „byly světy fotografie a videa úplně odlišnými trhy, mající své profesní hierarchie, své způsoby distribuce materiálů a získávání peněz. Obchod s fotografií se velmi omezil, což způsobilo, že se fotografové snaží vedlejšími uličkami protlačit na trh s videem. Musí se snažit, protože se chtějí přizpůsobit novým požadavkům trhu. (...) S vyprávěním v čase je ten problém, že pokud se pro tuto naraci rozhodnete, musíte ji mít na čem postavit, mít co říci. Pokud se pohybujeme v prostoru vizuální narace, pak si můžeme dovolit pracovat s fotografiemi, které jsou o ničem, u kterých je nejdůležitější stránka estetická. Narace v čase toto netoleruje. Film, který by se skládal pouze z krásných bezobsažných obrázků, je pro diváka neakceptovatelný. Mnoho fotografů různých fotografických agentur vytváří fotokasty, které jsou o ničem. Fotokasty ztratily punc novinky a časová narace je nedostatečně rozvinutá. Časem se také projevilo, že fotograf není schopen samostatně vytvořit zajímavý a působivý fotokast, protože má většinou příliš málo zkušeností a znalostí. To je důvodem, proč velké agentury jako např. Magnum mají pro produkci fotokastů speciální oddělení (Magnuminmotion), ve kterém pracuje skupina redaktorů a střihačů věnujících se pouze výrobě fotokastů. (...) Fotokast je hybridní formou narace, je naračním nedorozuměním, které se rozšířilo díky dostupným a levným technologiím. Po počátečním období fascinace novinkou přichází nuda. Fotokast je filmem chudých.“⁷⁸

Po analýze rozhovorů se všemi těmito fotografy o názorech na fotografii a fotokasty se nám o podstatě a budoucnosti fotokastů podsouvá několik závěrů.

Médium si oblíbila mladá generace. Fotografové, kteří se na svou fotografickou dráhu vydali teprve nedávno (před několika lety), přistupují k takovému způsobu prezentace s nadšením, ale také s opatrností. Odstup k fotokastům se u nich mísí s jistotou, že jde o jeden ze způsobů internetové komunikace, mnohem atraktivnější, než je samostatná fotografie. Mezi fotografy středního věku již můžeme najít větší rozpory. Negace, kterou přiznává Krassowski, má své opodstatnění a je těžké s ním nesouhlasit. Vytvoření dobré animace literárního charakteru nemusí vždy nutně být úkolem pro fotografa, a už vůbec ne úkolem, který by měl nutně každý fotograf

⁷⁸ Rozhovor autora s Witoldem Krassowským, Varšava, 2011-16-05

zvládnout. Na druhou stranu se zdá být také na místě i názor Maľeckého, že současný stav tohoto způsobu prezentace vizuálního záznamu je teprve začátkem rozvoje. Jeho úspěch je však podmíněný tím, že její forma bude ztrácet se snímkem pevnou spojitost, a nepochybně se díky tomu nestane ani médiem, které zachrání fotoreportáž před vytlačení z médií.

Jisté je, že fotokasty nenahradí statickou fotografií. Promlouvají jiným jazykem a něco jiného i zdůrazňují - jsou rozhodně více orientovány na reflexi doprovázející i jiné druhy statického umění, a nikoli na akci, která je typická pro formy, ve kterých se používá filmová kamera.

Rozvoj a produkce fotokastů však bude stále podléhat omezením vycházejícím z nedostatku finančních prostředků na financování štábu, kameramana nebo zvukaře a z příliš nízkých příjmů plynoucích z poskytování fotokastů pro publikaci redakcím. Možná se fotokast stane běžným produktem pro internetové portály, které se však doposud stále ještě nestaly významným zadavatelem zakázek. Vývoj fotokastů může způsobit rychlou změnu kurzu směrem k produkci spíše filmové než fotografické, tak, jako se to děje u tvorby nejmladších fotografů citovaných výše. Pak se pojem fotokast s jistotou přestane používat.

6. Internetové magazíny ve formátu pdf

Kromě vzniku nové formy prezentace fotografií a fotografických příběhů, tedy již dostatečně podrobně popsaného fotokastu, upozorňoval každý z často citovaných fotoreportérů na odlišnost statické fotografie a váhu, kterou jí přisuzují. Proto je nezbytné zachovat možnost její prezentace. Díky klesajícímu zájmu tisku o fotoreportáž vystupují do popředí i jiné cesty jak proniknout k publiku, a to prostřednictvím redakcí poněkud vzdálenějších hlavnímu proudu zájmu. Právě takové jsou magazíny vytvořené v pdf formátu, připravené ke stažení z internetových stránek. Jejich obrovskou výhodou je dostupnost a velmi nízká pořizovací cena. Velmi často je také možné stahovat soubory zdarma.

Vyplňují mezeru mezi klasickou galerií snímků na internetové stránce a tištěným fotografickým magazínem, který není snadno dostupný a jehož nákup souvisí

s nemalými náklady. Obsah, který můžeme v tištěných magazínech naléznout je až na výjimky⁷⁹ zaměřený na masového odběratele nebo fotoamatéra, který vyhledává informace o fotografické technice a hledá jednoduché rady a návody, jak upravovat snímky v grafických programech.

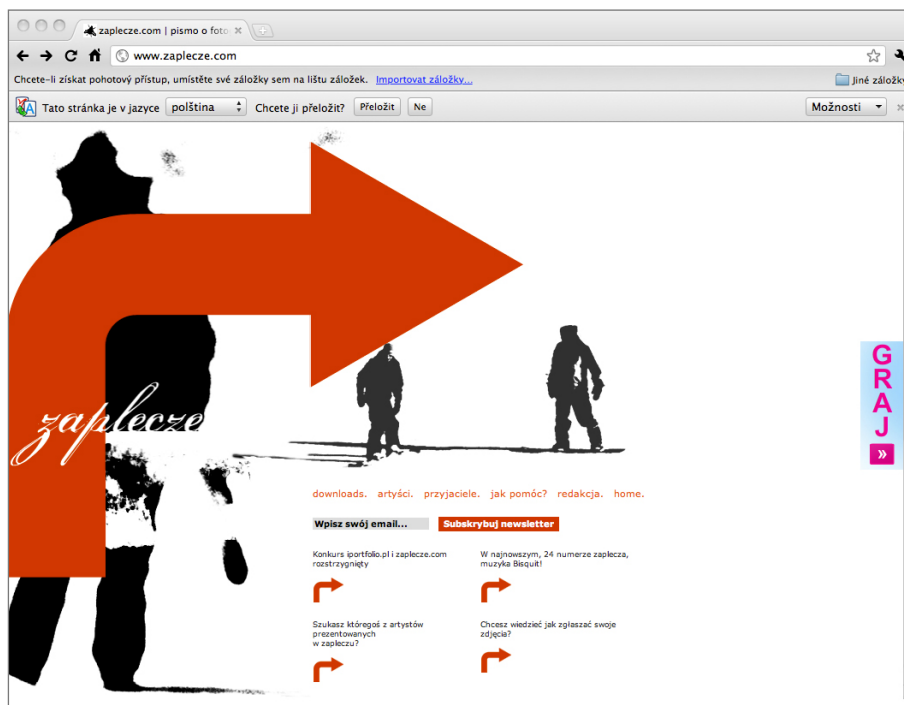
Na internetu existuje portál⁸⁰ obsahující volně šířené magazíny ve formátu pdf. Vydání jsou rozdělená do několika kategorií. V kategorii „fotografie“ se již dnes (srpen 2011) nachází 101 magazínů. Soubory nabízené na stránce pdf-mags se v tištěné podobě většinou neobjevují. Redakčním zpracováním jich prochází jen nepatrné množství. Přínos těchto časopisů spočívá hlavně v tom, že umožňují seznámit se s tvorbou, která není nikde jinde publikovaná, a navíc mnohem zajímavější formou, než jen pouhým prohlížením internetových stránek. Fotografie jsou větší (můžeme si je na obrazovce prohlížet ve vysokém rozlišení) i doprovodných textů je více a jsou důkladněji připravované, včetně doprovodné grafiky. Velkou výhodou je i to, že jsou ke stažení většinou nabízeny zadarmo. Nemůžeme jednak vyloučit, že se tento způsob volného šíření fotografie nebude dál dynamicky rozvíjet, pokud bude zároveň přibývat tolik magazínů ve formátu ePub (elektronické knížky ať už za poplatek, nebo zadarmo, které je možné číst a prohlížet na stále populárnějších čtečkách eBook) a dalších alternativ (jako např. na portálu www.issu.com).

V Polsku se objevilo několik vydavatelství tohoto typu a od začátku se těší velkému zájmu amatérských fotografů.

⁷⁹ např. čtvrtletník *Fotografia*, vydáván ve Wrzešni vydavatelstvím *Kropka*. Jeho vydávání je však, jak tvrdí majitel, velice nerentabilní. Obsah magazínu je možné nalézt na internetové stránce www.fotografia.net

⁸⁰ Internetová stránka: www.pdf-mags.com. [2011-09-17]

6.1 Zaplecze

Internetová stránka magazínu Zaplecze

Magazín „Zaplecze“ (Pozadí) vychází od roku 2005. Všechny čísla jsou dostupné na stránce www.zaplecze.com. Zaplecze je pravděpodobně nejdéle vycházejícím titulem v Polsku, v roce 2011 má za sebou již 26 čísel.

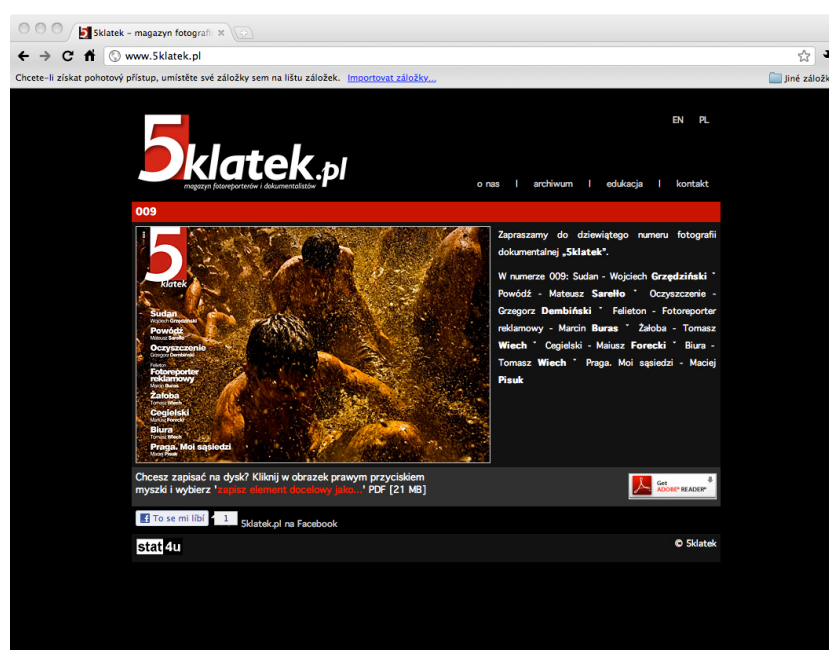
Vydavatelé magazínu o něm říkají:

„Zaplecze“ vzniklo s myšlenkou na mladé, často širokému publiku neznámé tvůrce, ať už jde o fotografy nebo umělce příbuzných oborů (počítačová grafika, koláž). Klade si za cíl prezentovat a podporovat jejich tvorbu. Vychází vstříc lidem vytvářejícím zajímavá díla, ale netušícím, jak a kde je prezentovat. Redakce se snaží ukazovat mladou, originální a nebanální tvorbu. Ke spolupráci jsou zváni všichni, kdo jsou ochotní svá díla prezentovat. Ze začátku redakce sama hledala umělce, kteří až doposud svá díla schovávali do šuplíku a nabízela jim jejich publikaci. S postupným rozvojem tohoto tisku posílají materiály pro další čísla přímo autoři přející si jejich publikaci⁸¹.

⁸¹ Internetová stránka: www.zaplecze.com [2011-09-07]

Vedle prezentace (každé číslo jich obsahuje pět) „Zaplecze“ doporučuje nejnovější výstavy a nová vydání příbuzné literatury. Projekt „Zaplecze“ je realizován z čistého nadšení a je nabízen bezplatně. V redakci pracují Joanna Wojda, Łukasz Kozyra a Piotr Galas. Magazín charakterizuje moderní grafika, nejčastěji vytvořená mladými lidmi. Magazín je jako jeden z mála uložen ve formátu swf, a jeho prohlížení je možné v internetovém prohlížeči. Ke každému vydání je připravena i hudba, kterou komponuje Konrad Smoczny a Łukasz Kowalik. Tento způsob prezentace však má i jistá omezení, čísla nelze prohlížet v telefonech iPhone (verze iPhone4) ani tabletech iPad (verze iPad2). Poslední číslo vyšlo v roce 2008.

6.2 5klatek

Internetová stránka magazínu 5klatek

Dalším fotografickým magazínem je 5klatek⁸² (5snímků). Jedná se o iniciativu fotografů věnujících se reportážní fotografii. První číslo vyšlo na jaře roku 2006 a magazín vychází dodnes. Vychází velmi nepravidelně, od jednoho do čtyř čísel ročně. Magazín vydávají čtyři fotografové, Mariusz Forecki (autor této práce), Andrzej Marczuk a Wojtek Sienkiewicz, kteří spolu studují na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, čtvrtým spoluautorem je Grzegorz Dembiński.

⁸² Internetová stránka: www.5klatek.pl [2011-12-10]

O svém magazínu sami říkají:

„5Klatak“ je bezplatný elektronický magazín určený fotoreportérům a dokumentaristům. Na našich stránkách prezentujeme práce polských i zahraničních fotografů. V přílohách i speciálních číslech konfrontujeme díla našich a cizích autorů. Během krátké doby se nám podařilo přesvědčit ke spolupráci nejlepší domácí fotografy – jejich nejnovější práce naleznete v dalších vydáních magazínu. Snažíme se také, aby v každém čísle vedle uznávaných jmen dostali svou šanci i mladí, talentovaní autoři.

V rozhovorech a fejetonech se zamýšlíme nad tím, čím je dnešní fotoreportáž a čím je dokument. Snažíme se myšlenkově zdůvodnit rozhodnutí, která musí fotografové ve své práci činit. Konfrontujeme tvůrčí postavy, čímž v nich chceme vyvolat zamyšlení nad dokumentární fotografií.

Když jsme na začátku roku 2006 přivedli na svět tento magazín, vedl nás k tomu akutní nedostatek vydavatele, nabízejícího práci fotoreportérů a podporujícího fotoreportáž. Dnešní situace se nijak nezměnila. Kromě festivalu fotografií a soutěží nepřibýlo mnoho míst, kde by bylo možné vidět práce fotoreportérů. Co hůře, problémy na trhu mají i ostatní fotografické magazíny. Díky tomu nás ještě více těší váš zájem o náš e-magazín. Máme již velký okruh stálých odběratelů. Každé vydání je staženo několika tisíci čtenářů.“⁸³

Magazín 5klatak byl prvním Polským vydavatelstvím zabývajícím se dokumentem a fotoreportážemi. Původně se orientoval pouze na publikaci příběhů z Polska, ale našly si v něm své místo i pro zahraniční reportáže (Bělorusko, Česko, Slovensko, Indie) Vychází v polském jazyce, ale krátký obsah celého čísla je vždy i v angličtině.

Poslední číslo magazínu (jako jediné vydání polského magazínu tohoto typu) se stalo bezplatně dostupné v obchodě AppleStore a je možné jej prohlížet na iPhonech i iPadech. Magazín má svůj profil na Facebooku, organizuje také fotografické dílny nazvané Akademia 5klatak.

⁸³ Internetová stránka: www.5klatak.pl [2011-12-10]

6.3 Fotoindex

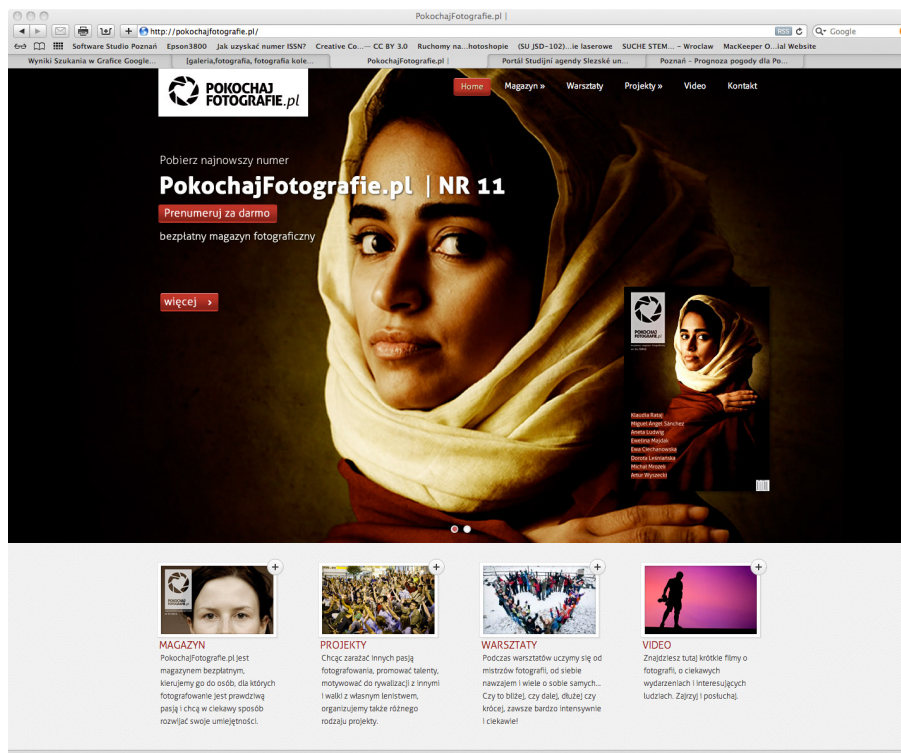

Internetová stránka magazínu Fotoindex

Magazín Fotoindex vznikl v roce 2008 a od začátku se velmi podobá dříve vzniklému magazínu 5klatek. Zabývá se podobnou tematikou – fotoreportážemi a dokumentem. Redakční tým tvoří Dorota Kuchna, Paweł Repetowski a Aleksander Wasilewski, s nimi pak stálí spolupracovníci Karolina Mostek a Michał Zawada. Na stránkách magazínu můžeme naleznout spoustu obrazového materiálu od polských, ale často i zahraničních fotografů. Většina vydání má vybrané hlavní téma (sport, drogy, tělo apod.) Magazín je možné stahovat bezplatně⁸⁴. Poslední číslo vyšlo v roce 2010.

⁸⁴ Internetová stránka: www.fotoindex.org [2011-10-22]

6.4 Pokochaj fotografię

Internetová stránka magazínu Pokochaj fotografię

„Pokochaj fotografię”⁸⁵ je magazínem od společnosti zaměřené na komerčně vzdělávací činnost. Má ve své nabídce fotografické kurzy a dílny, organizuje výlety do plenéru a na tematické workshopy. Tematický záběr je velmi široký a se svou komplexností se podobá známým tištěným titulům. Záměrem redakce je proniknout k co možná nejširšímu okruhu odběratelů, tedy často i potenciálních účastníků vlastních dílen. Takový záměr si vynucuje velmi lehký a snadno srozumitelný obsah. Způsob prezentace témat a grafická skladba odráží aktuální trendy v typografii současných populárních fotografických tiskovin. Ač realizované projekty nejsou originální, jsou skvěle marketingově zpracovány. Pro vydavatele magazínu „Pokochaj fotografię“ je také charakteristický agresivní marketing. Dosud vyšlo „jen“ osm čísel. Magazín je přístupný bezplatně, ale vyžaduje registraci se zadáním jména a e-mailu.

⁸⁵ Internetová stránka: www.pokochajfotografie.pl [2011-09-07]

Vydavatel magazínu píše:

„Pokochaj fotografię je bezpłatny magazín určený osobám, pro které je fotografování skutečnou zálibou a těm kteří své schopnosti chtějí dále zajímavým způsobem rozvíjet. Chceme, abyste se spolu s námi učili dívat, poznávat nové názory fotografů a nacházet vlastní cestu – pozorováním, čtením, vytvářením vlastního názoru. Walt Disney říkával: Dělej to, co děláš tak dobře, aby to lidé chtěli vidět znova a přivedli si i své přátele“. Využitím všech možností a zkušeností budeme další čísla vytvářet tak, jak nejlépe umíme. Spoléhám na to, že se s námi podělíš o své názory a připomínky, aby další čísla byla ještě lepší. Jestli jednoho dne zjistíš, že by ses rád podílel na tvorbě Pokochajfotografie.pl – ať už slovem nebo obrazem – tak nám o tom jednoduše napiš.

„Pokochaj fotografię“ vychází pouze v elektronické podobě, a proto je pro nás tolik důležitá internetová komunikace. Zprávy od čtenářů nás velmi těší a motivují k další činnosti. Abychom ulehčili redakčnímu týmu pročitání zpráv a ožívání tvých přání a nápadů, tak jsme vymysleli několik možností jak nás kontaktovat, a budeme rádi, pokud je využijete.“⁸⁶

Jde bezpochyby o nejlépe připravený projekt, navíc rozšířený o vzdělávací činnost, který skvěle vyhovuje potřebám fotografů amatérů. Tohle všechno ale na druhou stranu způsobuje, že projekt „Pokochaj fotografię“ je pro náročnější a pokročilé fotografy nejméně atraktivním magazínem.

⁸⁶ Internetová stránka: www.pokochajfotografie.pl [2011-09-07]

6.5 FotoGeA

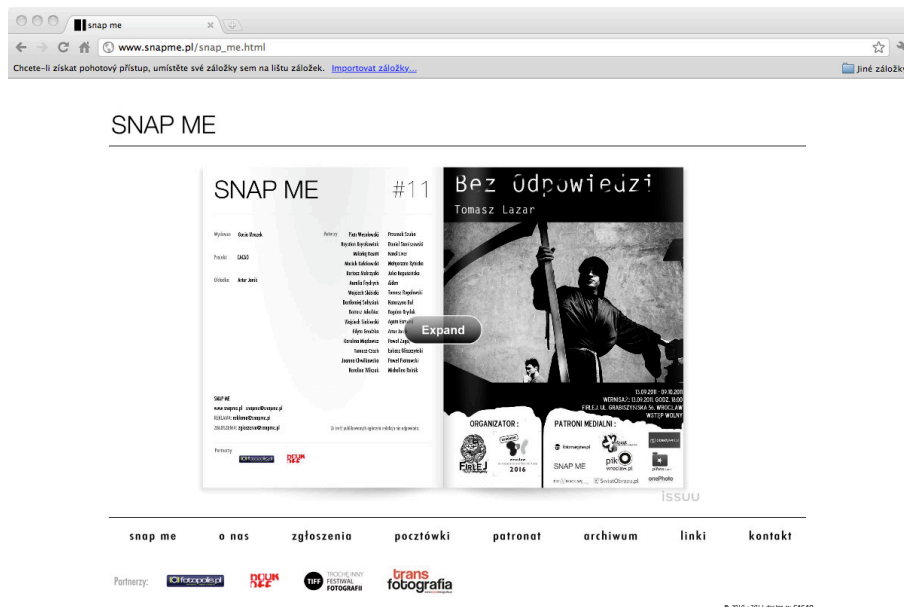
Internetová stránka magazínu FotoGeA

Magazín, jehož hlavním redaktorem je Marek Waśkiele⁸⁷, je po úspěšné registraci na stránkách⁸⁸ ke stažení zdarma. Můžeme v něm naleznout především typické cestovatelské snímky (jako je příroda, architektura, lidé). Existence magazínu je úzce spojena s komerční internetovou stránkou, kde Marek Waśkiele nabízí účast na fotografických workshopech, které sám vede.

⁸⁷ Marek Waśkiele. Věnuje se cestopisné fotografii, je autorem fotografických knih „Podlasie. Opowieści z przydroża“ a „Białystok“.

⁸⁸ Internetová stránka: www.fotogea.pl [2011-09-07]

6.6 Snap me

Internetová stránka magazínu *Snap me*

O tomto magazínu samotní vydavatele⁸⁹ říkají: „*je to nezávislý on-line magazín prezentující fotografii a fotografy. Ve virtuálním prostoru prezentujeme různé fotografické přístupy, styly a témata. Naším divákům, čtenářům a fanouškům nabízíme v každém čísle prezentaci třiceti různých fotografií.*“⁹⁰

Magazín ke své publikaci využívá platformu issuu.com, která bude podrobněji popsána v další části. Obsahem magazínu jsou jednotlivé snímky různých fotografů věnujících se módě, krajině, dokumentární fotografii, portrétu. Nenajdeme v něm příliš mnoho fotografických příběhů. Magazín slouží spíše k prezentaci fotografií, než k volnému šíření jejich tvorby. Vydavatel nabízí pouze prohlížení přímo ze svých stránek, a proto možnost stažení a uložení souborů na disk není k dispozici.

⁸⁹ Gosia Mrózek a vydavatelství Cacao.

⁹⁰ Internetová stránka: www.snapme.pl [2011-09-03]

6.7 Dokument Polski

Obálka časopisu *Dokument Polski*

Jde o další magazín, který měl v úmyslu publikovat fotoreportáže a dokumentární fotografie. Vyšlo však pouze první pilotní číslo, které se už ale nedočkalo svého internetového vydání. Magazín se svým vzhledem velmi podobal magazínu 5klatek.pl i fotoindex.org. Publikoval i snímky s podobnou tematikou. Hlavním redaktorem byl mladý, devatenáctiletý tarnovský fotograf Jakub Ochnio. V prvním a zároveň posledním čísle se můžeme dočíst:

„Dáváme vám do rukou první číslo magazínu Dokument Polski, čtvrtletníku vybudovaném na základech mladého pokolení polských dokumentaristů a fotoreportérů.

Na stránkách tohoto periodika nenajdete ojedinělé fotografie, testy techniky, nebo sáhodlouhé rozhovory. Dokument polski je celý věnován uceleným, objektivním fotoreportážím. Pracujeme v mladém týmu, avšak bez pomoci starších kolegů bychom nedokázali vytvořit to, co vám nyní prezentujeme. Na vzniku magazínu se významně podíleli také Mariusz Forecki, Krzysztof Miller a Wojtek Gepner. Chceme, aby Dokument Polski přímo vytvářeli naši čtenáři. Doufáme, že se splní všechna vaše očekávání, proto také spoléháme na vaši další podporu v podobě rad a poznatků týkajících se dalších čísel.“⁹¹

Všechny tyto publikace jsou důkazem toho, jak obrovská je potřeba sdílení fotografie s jinými. Internet je k tomuto úkolu naprosto ideální.

7. Další portály umožňující publikaci obsahů připravených ve formátu pdf.

Velké oblibě se těší služba dostupná na stránce issuu.com⁹². Jedná se o online službu umožňující upravovat a vytvářet dokumenty ve formátu pdf. vhodné k publikaci. Je možné je číst online v prohlížeči, ale i uložit na disk a číst později. Firma vznikla v roce 2006 a v roce 2007 spustila tuto službu. Základní funkce umožňující publikaci dokumentů na Issuu je bezplatná.

V nabídce můžeme objevit i mnoho nejrůznějších dokumentů: od jednoduchých brožurek nebo návodů až po magazíny, knížky a fotografická alba.

Na trochu odlišném způsobu funguje nejoblíbenější vortál nabízející digitální tisk knížek: blurb.com.⁹³

Vortál nabízí bezplatný program, pomocí kterého si každý sám může navrhnout vlastní knížku a odesláním na digitální tiskárnu ji i nechat vytisknout. Je možné volit z široké nabídky dostupných formátů a druhů papírů. Vortál nabízí mnoho zajímavých funkcí, díky kterým je kolem blurb.com velká skupina lidí zabývajících se fotografií a designem nejrůznějších tiskovin, nebo hledajících způsob jak poskládat z fotografií knihu či album. Tyto publikace je možné vytisknout jen v jednom exempláři. Lze je

⁹¹ Úvodní číslo magazínu Dokument Polski je na přiloženém disku DVD.

⁹² Internetová stránka: <http://issuu.com> [2011-09-29]

⁹³ Internetová stránka: www.blurb.com [2011-09-29]

však také umístít v internetovém obchodě, kde si každý může nějakou zajímavou hotovou knížku objednat a nechat vytisknout. Vortál Blurp také organizuje každoroční soutěž o nejlepší publikaci (vítězem roku 2009 se stal Rafał Milach se svou knihou „Black sea of concrete“). Systém tisku a distribuce knih na objednávku (tisk „na přání“) otevírá pro uplatnění fotografie úplně nové a dosud nedostupné možnosti. Vydání vlastní knížky je možné i v jednom jediném exempláři a náklady takového tisku jsou poměrně únosné. (I když je tisk v řádu jednotek kusu několikrát dražší než tradiční tisk, příprava tradičního velkonákladového tisku je natolik složitá, že je mnohem dražší než cena přípravy a tisku několika kusů na digitální tiskárně).

Podobný systém tisku na přání nabízí také několik grafických a tiskových studií a fotolaboratoří např. podle vzoru blurp.com pracující digitální fotolab Foto Joker nebo Fuji (ten ale nenabízí možnost tisku knih).

Závěr

Když v roce 2007 vznikl magazín 5klatek, Andrzej Zygmuntowicz o to napsal:

„Jediným místem, kde se dnes může autor setkat s masovým odběratelem je elektronická síť. A co víc, poprvé v dějinách má fotograf šanci proniknout k tak veliké, v každém směru různorodé skupiny lidí. V nejlepších dobách fotoreportáže byli na celém světě odběratelem společensko-polických magazínů intelektuálové a v menší míře i střední třída. Na internetu je autor dostupný pro úplně všechny společenské skupiny ve stejné míře. Zbývající formy prezentace snímků, které budou dále aktivní – galerie, knihy, odborný nebo úzce zaměřený tisk – vnímají fotografii víceméně jako záležitost pro úzký okruh odborné veřejnosti (s výjimkou venkovních expozic). Na celém světě čelíme obrovskému rozkvětu fotografických festivalů – ale kdo na ně vlastně zavítá? Lidé z oboru. Jednou větou – na festivalu je určitě možné zapracovat na své kariéře, ale nikoli oslovit široké publikum. Přes všechny obavy, že je internet příliš demokratickým médiem, kde oddělení zrna od plev hraničí se zázrakem, si myslím, že právě internet bude tím prostorem, kde budeme bez jakýchkoli problémů za několik let nacházet vše, co je ve fotografii nejdůležitější. Kdo ta zrna bude třídit a kdo bude určovat žebříček

*kvality? Možností je mnoho – mohou to být fotografické školy, agentury, redakce, ale i soutěže.*⁹⁴

Tato slova obsahují dokonalý popis vztahu fotografa vůči internetu. Není lehké najít kratší a lepší, proto už zbývá jen k ní připojit několik poznámek. Především je nezbytné si uvědomit, že by nikdo nepřivedl na svět ani fotokasty, ani magazíny ve formátu pdf. a snad ani virtuální fotografické galerie, kdyby tady nebyl souboj o čím jak největší počet uživatelů, který neustále svádějí administrátoři nejružnějších internetových stránek a portálů. Multimediální obsah a zvláště videa se podílejí na zvýšeném zájmu o konkrétní www stránku. V konečném důsledku tak zvyšují zisk jejím vlastníkům. Pouze takto atraktivní obsah jsou vydavatelé ochotni publikovat a někdy dokonce za něj i zaplatit. V důsledku toho byli fotografové donuceni přizpůsobit svoje prezentace nárokům kladeným na internetu. Je zřejmé, že internet již fotografii nijak neohrožuje, ale fotografie potřebuje internet jako prostředníka, aby si zpět vydobyla svoji pozici a pronikla k co nejširšímu publiku.

Je tady ještě jedna velmi důležitá a dříve již zmiňovaná problematika. Celý zástup amatérů každý den bezplatně dodává stovky tisíc informací v podobě fotografií a videosnímků. Odměny profesionálům za fotografie publikované v tisku a na internetu se trvale snižují. Mohlo by se zdát, že jediným způsobem jak se fotograf může uživit, je vytváření stále větší kvantity materiálu, za stále nižší honorář. Tento fakt má bezprostřední odraz ve stále intenzivnější snaze využít nové technologie.

S finančním aspektem úzce souvisí omezený nárůst magazínů ve formátu pdf. Snižující se odměňování komerční práce fotografických nadšenců (protože nikdo jiný vydavatelem těchto publikací není), způsobuje, že již na nekomerční činnost nemají dostatek volného času. Proto je tolik vidět znatelný pokles zájmu o tvorbu nezávislých magazínů. Kromě jednoho – pokochajfotografie.pl, který je komerčně zaměřen, se všechny ostatní objevují ve stále delších periodách (5klatek), přičemž mnohé již nevycházejí vůbec (zaplecze, fotoindex).

Neklesajícímu zájmu se naopak těší jednoduché a levné aplikace (slideshow.com) pro tvorbu fotokastů umístěvaných na vlastní www stránce. Faktický stav obležení pak panuje na bezplatných videoportálech.

⁹⁴ www.5klatek.pl [2011-04-01]

Přední polský fotoreportér Witold Krassowski řekl: „*Fotokast je filmem chudých*“⁹⁵. Adam Lach tvrdí něco úplně opačného: „*Je dovoleno použití jakýchkoli prostředků*“⁹⁶. Oba mají pravdu. Díky dostupnosti této formy, ji může použít téměř každý, zvláště mladší generace, která se alespoň trochu orientuje v počítačovém prostředí. Pokud něco vytvoří, pak – ať už na jakékoli úrovni – to chtějí prezentovat. Následně pak administrátoři mnoha portálů si mohou mnout ruce, neboť získají zadarmo dobrý materiál. Jde sice o autorský materiál, ale svou existencí vyvolává tlak na profesionály, kteří musí snižovat cenu své práce. Navíc mnohdy práce profesionálů nevykazují odpovídající úroveň vzhledem k šíři prostředků a nástrojů, s nimiž v současné době pracují.

Neznamená to však, že by dílo profesionála mělo být vždy horší. Např. fotokast Piotra Małeckého o opuštěných koních v Irsku, odměněný v soutěži GrandPress 2011, vypráví velmi dobrý příběh, který ač ilustrovaný, jak autor sám dodává, nepřilíší dokonalými snímky, zůstává velmi působivý.

Situace může vyznít i opačně – ve fotokastu Adama Lacha z Bulharska (je přiložen na DVD) jsou dlouhé videosekvence prokládané snímky z jednoduchého středofornátového přístroje (Holga 6x6). V jeho fotokastu je velmi těžké se zorientovat, o čem vlastně celá reportáž pojednává. Narace (nedramatická) je nezajímavá, celek zde popírá ideu fotokastu, a také je opakem toho, co autor tvořil v dřívějších dobách. A je Lachův přístup vůbec přípustný?

Při analýze výroků na téma internetových forem je nutné si neustále uvědomovat rychlost změn, ke kterým v tomto oboru neustále dochází. V případě forem fotografických – i rychlost změn na fotografickém trhu, kterou popsal John G. Morris v knize „*Get the picture*“ (Získat snímek):

„Elektronické archívy jsou zajisté schopny pojmout veškeré aktuálně vytvářené digitální snímky. Zdá se být však absolutně nemožné, aby někdo někdy prohlédl milióny snímků uschovaných v archívech tiskových agentur, vydavatelství a fotografů. Jednak na

⁹⁵ Rozhovor autora s Witoldem Krassowkým, Varšava, 2011-16-05

⁹⁶ Rozhovor autora s Adamem Lachem, Varšava, 2011-07-20

*to nemáme dostatek kvalifikovaných fotoeditorů a také nemáme ani dostatek peněz na jejich zaplacení.*⁹⁷

Není pak fotokast pouze záminkou pro prezentaci většího počtu snímků, které nemají využití? Možná je fotokast pouze takovým pixelem budoucnosti, ve kterém se přenos obrazu nebude skládat z fotografického zrna nebo jednotlivých pixelů, ale z jednotlivých obrazů? Možná je pravzorem nového způsobu komunikace, ve kterém logika sdělování není nadřazená tak, jako tomu bylo doposud?

Fotokast se dokonale hodí pro specifickou kulturní formu – databázi. Teoretik nových médií Lew Manovich⁹⁸ napsal: *„Svět se zdá být (...) nekonečnou a neorganizovanou sbírkou obrazů, textů a ostatních dat.*“⁹⁹

Fotokast stále připomíná prvotní formu – stále ještě neumožňuje navigovat a skládat příběh z dostupných prvků tak, jak k tomu na internetu běžně dochází, např. můžeme vytvářet svůj blog, aniž bychom byli autorem jeho obsahu. Ve skutečnosti nám stačí pouze kopírovat části obsahu (snímky, videa a texty) umístěné na internetu již dříve někým jiným.

Manovich ještě dodává: *„Většina objektů nových médií nemá žádný příběh; nemají ani začátek, ani konec; nedochází v nich k žádnému rozvoji, který by tematicky, formálně nebo úplně jinak zorganizoval jejich prvky do sekvencí. Jsou spíše sbírkou individuálních prvků, ze kterých má každý úplně stejný význam jako ostatní.*“¹⁰⁰

Samostatné části obsahu (fotokasty) jsou stále rozsáhlejší. Dochází pak k tomu, že další navazující části se rozvíjejí také a vytvářejí nové světy, které se pak stávají novou skutečností. Prvním krokem k takové skutečnosti může být např. tzv. „web documentary“, neboli interaktivní dokumentární film. Ten propojuje různé internetové obsahy (snímky, videa) a umožňuje divákovi ovlivňovat to, co chce zrovna sledovat.

⁹⁷ G. MORRIS, J. Zdobyć zdjęcie, překlad Maciej Świerkocki. Varšava 2007. s 437. ISBN: 978-83-60279-20-5

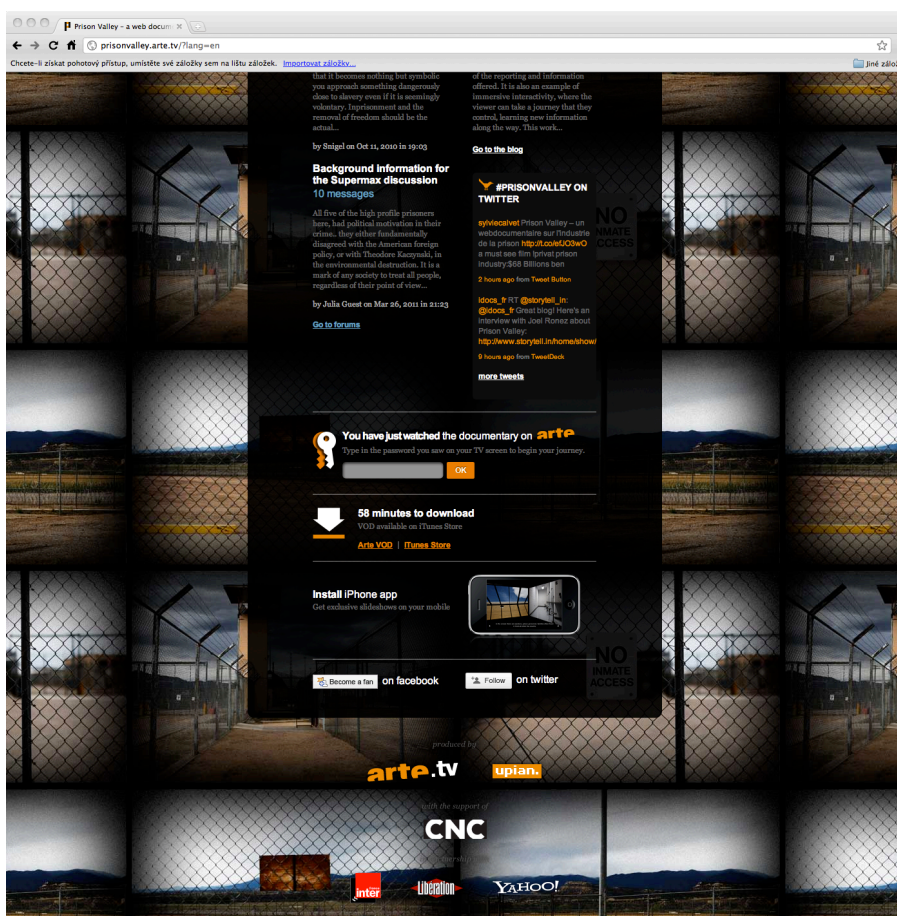
⁹⁸ Lew Manovich, profesor na Katedře vizuálního umění kalifornské univerzity v San Diegu, kde přednáší o umění a teorii médií.

⁹⁹ MANOVICH, L, Język nowych mediów, překlad. P. Cypryański, WAI F Varšava 2006. s. 335. ISBN: 8360501025

¹⁰⁰ MANOVICH, L, Język nowych mediów, překlad. P. Cypryański, WAI F Varšava 2006. s. 333. ISBN: 8360501025

Díky „web documentary“ může divák vynechat části pro něj nezajímavé, které by v normálním dokumentárním filmu vidět musel, přesně tak, jak to chtěl režisér nebo střiháč. Příkladem může být film „Prison valley“ od Davida Dufresne a Philippa Braulta, kteří o svém filmu říkají:

„Město v širém poli, osídlené 36 tisíci obyvateli, ve kterém se nachází 13 vězení, a jedním z nich je nový americký „Alcatraz“. Město – vězení, kde i ti, kteří žijí venku, žijí vevnitř. Cesta na místo, které může vypadat jako budoucnost.“¹⁰¹

Internetová stránka filmu „Prison valley“

Při čekání na budoucnost, je opět pravděpodobně nejaktuálnější a nejpředvídavější názor Andrzeje Zygmuntowicze, který po tom, co vyšlo první číslo magazínu 5klatek v roce 2007 napsal:

¹⁰¹ Internetová stránka: <http://prisonvalley.artetv> [2011-10-05]

„Tisk před našima očima velmi rychle umírá a naopak síla internetu roste. Za pět let při nástupu do tramvaje spatříme pět lidí s rozloženými papírovými novinami, pět dalších, kteří čtou stejné noviny na obrazovkách palmtopů. Za deset let již bude zprávy číst z obrazovek celá desítka. Není vyloučeno, že si budou prohlížet naše fotoreportáže...”¹⁰²

Můžeme ještě dodat, že si budou prohlížet fotoreportáže, o kterých se ještě neví, jak budou vypadat.

¹⁰² www.5klatek.pl [2011-04-01]

16. Seznam fotokastů a internetové magazíny na DVD

Fotokasty

LACH, Adam - 1944

LACH, Adam - Capitol

LACH, Adam - Sunny Beach

LACH, Adam - Wybory

LACH, Adam - The Holy Exile

MAŁECKI, Piotr - Miejskie konie

MILACH, Rafał - Znikający Cyrk

Internetové magazíny ve formátu pdf

5klatek č. 002/2006, 007/2008, 008/2010, 009/2011

Dokument Polski č. 1/2010

FotoGeA č. 20/2012

Fotoindex č. 004/2009, 008/2010

Pokochaj Fotografię č. 9/2011

Seznam literatury

GURGA, L., Haiku: A Poet's Guide. Modern Haiku Press 2003. 170 s.
ISBN 0974189405

BERGSTROM, B. Komunikacja Wizualna, PWN,Varšava, 2008. 240 s. ISBN:
9788301159726

KAMIŃSKA, M. *Niecne Memy. Dwanaście wykładów o kulturze internetu*, městská galerie Arsenał, Poznań 2011. 318 s. ISBN 978-83-61886-21-1

MADIAFUN Magazín č. 01/2011, str. 20. Dostupný z WWW <http://www.mediafunmagazyn.pl/2011-01/> (2011-05-10)

MANOVICH, L, Język nowych mediów, překlad. P. Cypryański, WAiF Varšava 2006.
468 s. ISBN: 8360501025

MORRIS, J. Zdobycí zdjecie, překlad Maciej Świerkocki. Varšava 2007. 446 s.
ISBN: 978-83-60279-20-5

POULET, B. *Śmierć i przyszłość informacji*, Wołowiec. Czarne, 2011. 271 s. ISBN
978-83-7536-237-4

Webové stránky

<http://www.5klatek.pl>

<http://www.apple.com>

<http://besa.redblog.gazetalubuska.pl>

<http://www.blurb.com>

<http://www.findsounds.com>

<http://www.fotogea.pl>

<http://www.fotoindex.org>

<http://www.fotoreportaz.org.pl/>

<http://www.gazeta.pl>

<http://www.incarnations.pl>

<http://issuu.com>

<http://www.magnumphotos.com>

<http://www.mediastorm.com>

<http://www.mediafunmagazyn.pl>

<http://www.napoimages.com>

<http://www.newsweek.pl>

<http://www.pdf-mags.com>

<http://www.pokochajfotografie.pl>

<http://www.polityka.com.pl>
<http://prisonvalley.arte.tv>
<http://www.rp.pl>
<http://www.snapme.pl>
<http://www.soundslides.com>
<http://www.stockmusic.com>
<http://www.fotokasty.pl>
<http://www.plus.pl>
<http://www.szerokikadr.pl>
<http://www.time.com>
<http://wrzesnia.info.pl/fotografia.net.pl>
<http://www.zaplecze.com>

Fotografie pro rozhovory

- s. 12: Waldemar Śliwczyński - autoportrét
- s. 19: Krzysztof Owczarek - fotografie z archivu autora
- s. 34: Piotr Małecki - fotografie z archivu autora
- s. 37: Adam Lach - fotografie z archivu autora
- s. 40: Rafał Milach - fotografie z archivu autora
- s. 43: Witold Krassowski - fotografie z archivu autora

Jmenny rejstřík

- Basolí, Lurdese R. - 29
Bendiksen, Jonas - 28
Bergstrom, Beo - 26
Bielatowicz, Krzysztof - 35
Biliński, Marek - 18
Brault, Philipp - 62
Coppola, Sofia - 26
Czekmieniew, Aleksander - 29
Dembiński, Grzegorz - 49
Disney, Walt - 53
Dufresne, David - 62
Dziworski, Bogdan - 30
Ejzenštejn, Sergej - 26
Fiebig, Sławomir - 18
Forecki, Mariusz - 49, 57
G. Morris, John - 60, 61
Galas, Piotr - 49
Gepner, Wojtek - 57
Grieve, Michael - 29
Janczaruk, Paweł - 18
Jobs, Steve - 9
Kamińska, Magdalena - 11
Kashi, Ed - 35
Kopczyński, Krzysztof - 44
Kopeć, Ryszard - 18
Kostyukov, Dmitry - 16, 17
Kowalik, Łukasz - 49
Kozyra, Łukasz - 49
Krassowski, Witold - 43, 44, 45, 60
Kuchna, Dorota - 51
Kurasiński Artur - 15
Kurosawa, Akiro - 26
Kwiatkowski, Kazimierz - 18
Lach, Adam - 15, 26, 29, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 60
Lechowicz, Krzysztof - 18
Łuczak, Michał - 30, 31
Łuczywek, Krystyna - 17
MacCurry, Stev - 28
Małecki, Piotr - 31, 34, 35, 36, 37, 38, 46, 60
Manovich, Lew - 61
Marczuk, Andrzej - 49
Mateńko, Bartosz - 31
Mikołajski Piotr - 15
Milach, Rafał - 40, 41, 42, 58
Miller, Krzysztof - 57
Mostek, Karolina - 51
Nowacki, Janusz - 18
Ochnio, Jakub - 56
Okahara, Kosuke - 29
Owczarek, Krzysztof - 19
Polack, Kira - 11, 12, 15
Repetowski, Paweł - 51
Sienkiewicz, Wojtek - 49
Śliwczyński, Waldemar - 12
Smoczny, Konrad - 49
Springer, Filip - 14
Stachowiak, Mariusz - 18
Steichen, Edward - 10
Tarantino, Quentin - 26
Tarkowski, Andrej - 26
Towell, Larry - 28
Vitale, Ami - 29
Wasilewski, Aleksander - 51
Waśkiel, Marek - 54
Wojda, Joanna - 49
Wojnecki, Stefan - 18
Zawada, Michał - 51
Zygmuntowicz, Andrzej - 14, 58, 62